

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Důchodový systém České republiky

Bc. Věra Brhlíková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Věra Brhlíková

Podnikání a administrativa

Název práce

Důchodový systém České republiky

Název anglicky

The pension system of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analyzovat důchodový systém v České republice se zaměřením na jednotlivé důchodové pilíře. Dílčím cílem je zhodnotit změny, týkající se II. důchodového pilíře.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. Formou literární rešerše budou vysvětleny základní pojmy a kategorie z oblasti důchodové reformy a důchodové politiky. V analytické části budou zhodnoceny jednotlivé důchodové pilíře, vč. změn týkajících se II. důchodového pilíře. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, deskripce a komparace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

důchod, důchodová reforma, důchodový systém, důchodový věk, penzijní fond, penzijní připojištění, renta, pilíře důchodového systému, sociální pojištění, demografický vývoj

Doporučené zdroje informací

duchodovareforma.mpsv.cz

<http://idea.cerge-ei.cz/>

icv.vlada.cz

JANDA, Josef. Zajištění na stáří. Praha: Grada 2012. ISBN 978-80-247-4400-1.

PIKORA, Vladimír, ŠICHTAŘOVÁ, Markéta. Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4207-6.

PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. Praha: Grada 2012, ISBN 978-80-247-4090-4.

RUBEŠ, Lukáš. Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce. Úvaly: Systemia, 2013. ISBN 978-802-6038-924.

SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod. Praha: Grada 2012. ISBN 978-80-247-4479-7.

www.duchodovareforma.cz

www.mfcr.cz

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Dobroslava Pletichová

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Důchodový systém České republiky" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Dobroslavě Pletichové za její cenné rady, připomínky a spolupráci při tvorbě diplomové práce.

Důchodový systém České republiky

The Pension system of the Czech Republic

Souhrn

Důchodový systém České republiky je od roku 2013 založen na třech pilířích. První důchodový pilíř představuje tradiční důchodové pojištění, které je charakterizováno zejména tím, že je povinné, průběžně financované, dávkově definované a kompletní správu zajišťuje stát prostřednictvím České správy sociálního zabezpečení. Poslední byl zaveden druhý důchodový pilíř – důchodové spoření, který byl předchozí vládou implementován do systému s účinností od 1. 1. 2013. Účast na důchodovém spoření je dobrovolná, po vzniku účasti je již spoření povinné a existuje úzká provázanost na důchodové pojištění. Správu pojistného zajišťuje stát prostřednictvím Finanční správy, správu prostředků provádí penzijní společnosti a dávky zabezpečují pojišťovny. Vláda České republiky dne 12. 11. 2014 rozhodla ukončit systém důchodového spoření. Dne 7. 1. 2015 byl poslanecké sněmovně předložen vládní návrh, kterým se mění zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Třetí důchodový pilíř fakticky existuje od roku 1994. Zásadní reforma třetího důchodového pilíře proběhla na přelomu let 2012 a 2013. Byla ukončena možnost sjednání penzijního připojištění se státním příspěvkem a novou právní úpravou vzniklo doplňkové penzijní spoření. Diplomová práce hodnotí jednotlivé důchodové pilíře.

Klíčová slova: důchod, důchodová reforma, důchodový systém, důchodový věk, penzijní fond, penzijní připojištění, renta, pilíře důchodového systému, sociální pojištění, demografický vývoj

Summary

Since 2013 the pension system of the Czech Republic has been based on three pillars. The first pension pillar comprises the traditional pension insurance defined in particular by these facts - it is obligatory, continuously funded, defined by benefits and its complete administration is ensured by government through the Czech administration of social security. As the last one was established the second pillar – pension saving. This second pillar was included into the system and took effect since 1.1.2013. The participation in this system is voluntary, after enrolling into the system the saving is obligatory and here it exists a very close interconnection to the pension system. The administration of this system is provided by the government through the Financial administration. Administration of financial means is done by pension companies and benefits are ensured by insurance companies. Government of the Czech Republic decided to close this system of pension saving on 12.11.2014. On 7.1.2015 it was introduced a government motion in the Czech parliament. By this motion it changes the law No. 426/2011 of Code about pension saving. The third pension pillar, in fact, exists since 1994. The principal reform of the third pillar took place on the turn of 2012 and 2013. It was closed the possibility to conclude the pension additional insurance with government benefit and by the new legal modification it was created additional pension saving. This diploma work evaluates each pension pillars.

Keywords: pension, pension reform, pension system, retirement age, pension fund, pension additional insurance, rente, pillars of pension system, social insurance, demographic development

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
3	Teoretická východiska	12
3.1	Historie důchodového systému v České republice	12
3.2	Demografická hlediska	15
3.3	Důchodové systémy ve vybraných státech EU	20
3.3.1	Německo	20
3.3.2	Velká Británie	21
3.3.3	Švédsko	22
3.3.4	Francie	23
3.3.5	Slovensko	24
3.4	Důchodový systém České republiky	25
3.4.1	Etapy důchodové reformy	26
3.4.2	Zavedení II. důchodového pilíře	43
4	Praktická část	55
4.1	I. důchodový pilíř – důchodové pojištění	55
4.2	II. důchodový pilíř – důchodové spoření	67
4.3	III. důchodový pilíř – penzijní připojištění se státním příspěvkem a doplňkové penzijní spoření	71
5	Výsledky a diskuse	79
6	Závěr	83
7	Seznam použitých zdrojů	85
8	Přílohy	91
8.1	Příloha č. 1	91
8.2	Příloha č. 2	92

Seznam grafů, obrázků, tabulek a schémat

Graf 1 Vývoj zastoupení osob 65+ v procentech na celkovém počtu obyvatel České republiky	18
Graf 2 Podíl věkových skupin za období 2008 - 2065 v %	18
Graf 3 Podíl výše starobního důchodu k hrubé mzdě za roky 2013 - 2015.....	61
Graf 4 Podíl výše starobního důchodu k hrubé mzdě za roky 2010 - 2015.....	62
Obrázek 1 Průměrný věk pracujících v ČR v letech 1993 - 2013	16
Obrázek 2 Naděje dožití v České republice v roce 2013	19
Tabulka 1 Sazby pojistného od 1. 1. 2015 (%).....	29
Tabulka 2 Základní potřebná doba pojištění pro vznik nároku na starobní důchod k 1. 1. 2015	31
Tabulka 3 Redukční hranice dle § 15 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění.....	32
Tabulka 4 Stanovení výpočtového základu dle § 15 odst. 1 a 2 zákona o důchodovém pojištění (výše osobního vyměřovacího základu v %)	32
Tabulka 5 Penzijní společnosti působící v České republice v roce 2013 a 2015	37
Tabulka 6 Přehled státních příspěvku penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření.....	38
Tabulka 7 Návaznost státního příspěvku a nezdanitelné části základu daně (Kč)	39
Tabulka 8 Druhy dávek dle konkrétního zákona	43
Tabulka 9 Sazby důchodového pojištění a důchodového spoření	46
Tabulka 10 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši 50 % průměrné mzdy)	56
Tabulka 11 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši průměrné mzdy v Kč)	58
Tabulka 12 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši 4násobku průměrné mzdy v Kč).....	59
Tabulka 13 Výpočet starobního důchodu v závislosti na datu podání žádosti o starobní důchod.....	63

Tabulka 14 Výše starobního důchodu v závislosti na období a termínu podání žádosti o důchod (Kč)	65
Tabulka 15 Celková výše příjmu pojištěnce v závislosti na období a datu podání žádosti o důchod (Kč)	66
Tabulka 16 Orientační výpočet důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a s účastí ve II. důchodovém pilíři v závislosti na době spoření.....	68
Tabulka 17 Orientační výpočet důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a s účastí ve II. důchodovém pilíři v závislosti na výši mzdy.....	70
Tabulka 18 Průměrné zhodnocení prostředků penzijního připojištění penzijních společností působících na českém trhu.....	72
Tabulka 19 Výše naspořených prostředků v závislosti na výši vkladu a době spoření – fixní vklad.....	73
Tabulka 20 Výše naspořených prostředků v závislosti na výši vkladu a době spoření – variabilní vklad	74
Tabulka 21 Doživotní penze z penzijního připojištění v závislosti na výši naspořených prostředků	76
Tabulka 22 Výše naspořených prostředků v rámci doplňkového penzijního spoření v závislosti na výši vkladu, době spoření a druhu fondu.....	77
Tabulka 23 Výše důchodu z doplňkového penzijního spoření v závislosti na výši naspořených prostředků ve vyváženém fondu.....	78
Schéma 1 Postup výpočtu starobního důchodu	33
Schéma 2 Proces vzniku účasti na důchodového spoření.....	45

1 Úvod

Demografický vývoj České republiky ukazuje nepříznivý trend, tj. že populace stárne. Prodlužuje se střední délka života obyvatel, což společně se snižováním porodnosti vede k úbytku plátců pojistného a k růstu počtu osob pobírajících důchod. Diference vyplácených důchodů a výnosů z pojistného se tak zvyšuje. Problematika penzí, příjmů po ukončení ekonomicky aktivní části života, je celospolečenské téma, o které se většinou bohužel člověk začne zajímat pozdě.

V České republice je od 1. 1. 1996 účinný zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění. Smyslem důchodového pojištění je zabezpečení občanů v případě stáří, invalidity či ztráty živitele. Zároveň je již od roku 1994 součástí českého důchodového systému také penzijní připojištění se státním příspěvkem, které je upraveno zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, v platném znění. Jeho význam je v zapojení obyvatel do procesu důchodového spoření. Příspěvky občanů jsou státem podporovány a daňově zvýhodněny.

Záporné saldo důchodového pojištění, v letech 1997 – 2003 a dále od roku 2009, či nepříznivý demografický vývoj – zvyšující se průměrný věk dožití, byly součástí důvodů, které vedly k uskutečnění důchodové reformy. Cílem je zajistit relativní stabilitu systému a jeho finanční udržitelnost. Reforma důchodového systému má přispět k jeho diverzifikaci, snížit závislost na státním systému, zvýšit zásluhovost a odpovědnost každého jednotlivého občana.

Důchodová reforma proběhla ve dvou etapách. Část změn v rámci reformy vstoupila v platnost 1. 1. 2012 – postupné zvyšování důchodového věku a sjednocení důchodového věku pro muže i ženy, bez ohledu na počet vychovaných dětí; prodlužování potřebné doby pojištění; posílení principu ekvivalence; transformace valorizací, závislost na růstu indexu spotřebitelských cen a růstu reálných mezd; snížení předčasných důchodů; zrušení odbytného u pozůstalostních důchodů. Od 1. 1. 2013 vstoupil v platnost druhý důchodový pilíř, důchodové spoření a došlo k transformaci penzijního spoření.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je analyzovat důchodový systém v České republice se zaměřením na jednotlivé důchodové pilíře. Dílčím cílem je zhodnotit změny týkající se II. důchodového pilíře.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. Formou literární rešerše budou vysvětleny základní pojmy a kategorie z oblasti důchodové reformy a důchodové politiky. Analytická část bude obsahovat praktické příklady využití jednotlivých druhů důchodových pilířů, jejich zhodnocení, vč. změn týkajících se II. důchodového pilíře. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení.

V diplomové práci bude využita metoda sekundárního sběru dat, zejména dat Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení či penzijních společností.

V práci bude dále využita metoda analýzy dokumentu, syntéza, deskripce a komparace.

3 Teoretická východiska

3.1 Historie důchodového systému v České republice

Důchodový systém v České republice do roku 1989

Důchodový systém jako součást sociální politiky nemá příliš dlouhou historii, ačkoliv prvopočátky či náznaky sociální politiky lze nalézt již v raném středověku, např. u hornických zaměstnanců. Významem tohoto povolání bylo vytváření finančních zdrojů panovníka, což vladaře vedlo ke zvýšené pozornosti k hornické profesi a tato se pak odrazila v právní úpravě tohoto odvětví vydáváním tzv. horních řádů. Vznikaly také vzájemnostní spolky a podpůrné pokladny pro středověké řemeslné cechy, které přinesly myšlenku solidarity a vzájemnosti. [15, str. 10]

Pokrok a vývoj v sociální oblasti nastal v souvislosti s průmyslovou revolucí na přelomu 18. a 19. století. V této době dochází k přechodu od řemeslné a manufakturní výroby

k výrobě tovární. Obyvatelé opouštějí venkov, stěhují se do měst, vznikají průmyslová centra, roste počet obyvatel, snižuje se úmrtnost, dochází ke změně společenské struktury – vzniká početná vrstva obyvatel, dělnictvo a postupně vzniká dělnické hnutí. Objevuje se tak naléhavá potřeba hromadně a zejména organizovaně zabezpečit tyto početné vrstvy obyvatelstva, a to při nemoci, invaliditě, stáří a jiných sociálních událostech. Na konci 18. století byly v rakouské monarchii vydány tzv. penzijní normály. Jednalo se o dva předpisy. První zakládal nárok na penze pro vdovy a sirotky po zaměstnancích a druhý byl pro zaměstnance, kteří se alespoň po deseti letech služby stali neschopnými práce. Tyto první reformy se ovšem týkaly pouze poměrně malého počtu obyvatelstva, jako byli státní úředníci, hodnostáři – důstojníci či soudci, deputátní zaměstnanci veřejnoprávních svazků či zaměstnanci některých státních podniků. Později se postupně a pomalu přidávaly další skupiny, např. horníci či železničáři. [15, str. 11]

Koncem 19. století se v českých zemích objevují první moderní formy sociálního zabezpečení. Významným podnětem byl pro Rakousko-Uhersko vývoj v Německu. Vláda v Německu v čele s kancléřem Otto von Bismarckem uskutečnila obecné a povinné dělnické úrazové a nemocenské pojištění. Bývalý český prezident Václav Klaus uvedl: *„Bismarck stanovil rok odchodu z práce do důchodu s nárokem na důchod tři roky po průměrném věku dožití. Sdělil tím zcela jasně, co tento důchod znamená, jakou má funkci, a kolik lidí ho bude dostávat, s tím, že takto zajistil ufinancovatelnost německého průběžného důchodového systému.“* [48] Vláda hraběte Taaffeho v Rakousko-Uhersku se německým zákonem inspirovala a navrhla zákon o úrazovém pojištění dělnickém a zákon o nemocenském pojištění. Po dlouholetém projednávání těchto návrhů a po mnohých úpravách byl v roce 1888 schválen zákon č. 33/1888 říšského zákoníku, o nemocenském pojištění. Jednalo se o první obecně pojatou a povinnou úpravu zabezpečení v nemoci. Přestože byla dávková část chudě vybavena, negativně lze hodnotit organizační roztržitost zákona či nedostatečné provádění pojištění, je možné hovořit, na tu dobu, o významné sociální reformě. [15, str. 12-14]

V prvních letech samostatné Československé republiky dávková soustava navázala na zákony před první světovou válkou a byla vylepšena novelizujícími zákony. V říjnu 1920 padl návrh na zcela nový zákon, který by řešil sociální pojištění. Poslanecká sněmovna pověřila Ministerstvo sociální péče ustavit odbornou komisi, jejíž hlavním úkolem bylo

sestavit moderní zákon o sociálním pojištění. Práci se zúčastnili přední odborníci na sociální politiku. Komise na návrhu zákona pracovala do května 1923. Po dlouhé politické diskusi bylo dosaženo dohody a vznikl pokrokový zákon č. 221/1924 Sb. z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, který významně přispěl k posílení demokratického vývoje v Československu. Stal se jednou z nejpodstatnějších sociálních reforem československého zákonodárství v období první republiky. Zákon odděloval invalidní a starobní pojištění od pojištění nemocenského, tato pojištění byla spojena pouze organizačně. Důchody byly poskytovány buď jako dávky opakované či jako jednorázové. Některé dávky byly obligatorní jiné fakultativní. Základními dávkami byl důchod invalidní, důchod starobní – po dovršení 65 let, opustil-li zaměstnání, důchod vdovský a sirotčí. Doba v pojištění, tzv. čekací doba, činila 150 příspěvkových týdnů. Přiznání nároku dávky podmiňovala také skutečnost, aby pojistný případ nastal za trvání pojištění či v tzv. ochranné lhůtě. Výše důchodu se mj. odvíjela od doby pojištění a od mzdové třídy. [15, str. 14-21]

Zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří s určitými úpravami platil do roku 1948. Jedna z výrazných změn se objevila v prosinci roku 1945, kdy byly zavedeny přídavky na děti. Od října 1948 se stal účinným nový zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění. Pojištění se mělo stát obecným pro všechny občany. Zákonem č. 102/1951 Sb., o přebudování národního pojištění, došlo k oddělení nemocenského a důchodového pojištění. Po oddělení byl pro provádění důchodového zabezpečení vytvořen Státní úřad důchodového zabezpečení. V roce 1957 byl tento úřad nahrazen Státním úřadem sociálního zabezpečení. V roce 1968 vzniklo Ministerstvo práce a sociálních věcí a o dávkách důchodového zabezpečení začala rozhodovat Správa důchodů v Praze a z ní v roce 1969 vznikl Úřad důchodového zabezpečení v Praze. [15, str. 22-25]

Důchodový systém v České republice po roce 1989

Po roce 1989 bylo potřeba přizpůsobit systém tržním podmínkám. Snahou bylo navázat na tradice „první republiky“ a koncepce byla inspirována tzv. Bismarckovým modelem. Na základě zákona č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a o změně zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, s účinností od 1. 9. 1990, vznikla nová soustava orgánů státní správy v oblasti sociálního zabezpečení, a to Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), pod kterou spadají Okresní správy

sociálního zabezpečení, Pražská správa sociálního zabezpečení a Městská správa sociálního zabezpečení Brno, čímž opět došlo ke sloučení nemocenského a důchodového pojištění. [15, str. 27], [16] ČSSZ je, jako organizační složka státu, podřízena Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky. Od roku 1993, v souvislosti se vznikem samostatné České republiky, nabyt účinnosti zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Tento zákon odděluje platbu pojistného na důchodové pojištění od daňového systému, zdůrazňuje tak jeho pojistný charakter, ale příjem z pojistného jde i nadále do státního rozpočtu. V roce 1994 byl zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, zaveden nový institut penzijního připojištění, do kterého mohli lidé vstupovat do listopadu 2012. Účastníci penzijního připojištění uzavírali dobrovolně smlouvu s vybraným penzijním fondem. Na základě uzavřené smlouvy hradí účastníci příspěvky a penzijní fond tyto příspěvky zhodnocuje zákonem povoleným způsobem. Pro moderní důchodový systém v České republice je důležitý zákon účinný od 1. 1. 1996, a to zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Systém důchodového pojištění je průběžně financovaný, povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby. Důchod se skládá ze dvou složek, ze základní a procentní výměry.

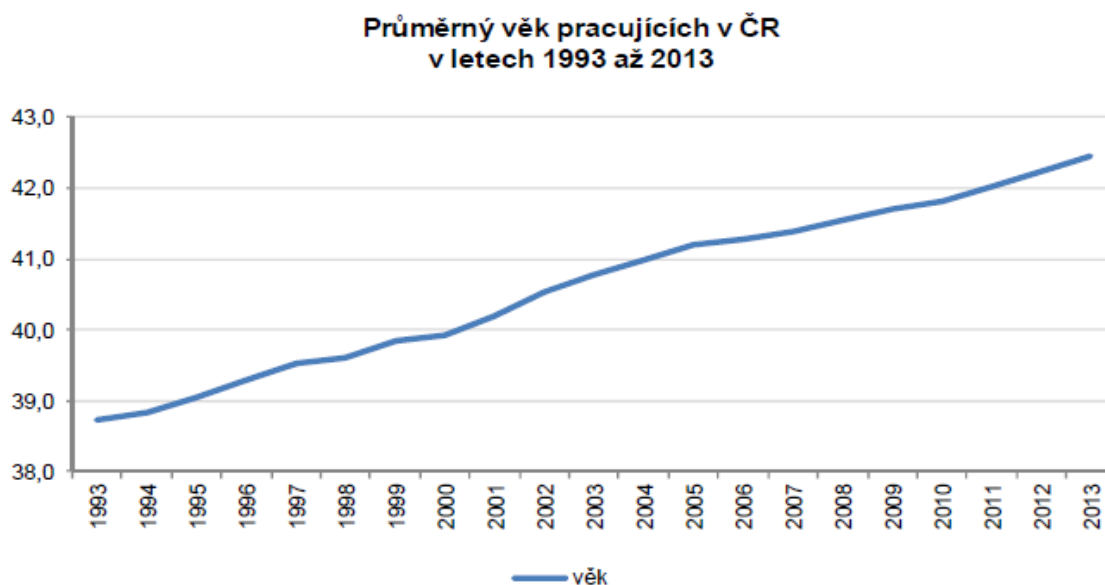
ČSSZ je dnes v rámci státní správy České republiky zcela výjimečnou finančně správní institucí. V současné době spravuje agendu zhruba 8,5 milionů klientů, z toho více než 2,9 milionu důchodců. Vyplácí přes 3,5 milionu důchodů a měsíčně kolem 200 tisíc dávek nemocenského pojištění. Pravidelně vybírá pojistné na sociální zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti a tyto příjmy tvoří až jednu třetinu všech příjmů státního rozpočtu. [16]

3.2 Demografická hlediska

Demografický vývoj v České republice ukazuje, že populace stárne. Lidé se dnes dožívají stále vyššího věku v důsledku sociálního rozvoje, lepších životních a pracovních podmínek či na základě pokroků v medicíně. Starší lidé tvoří významnější část populace než kdykoliv v minulosti. Zároveň se rodí méně dětí než v minulosti, stupňuje se poměr starších občanů vůči mladším. Postupně tak dochází ke změně věkové struktury obyvatel, zvyšuje se jak

medián věku, tak i průměrný věk. [32] Průměrný věk pracujících v České republice v letech 1993 – 2013 znázorňuje obrázek 1:

Obrázek 1 Průměrný věk pracujících v ČR v letech 1993 - 2013

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Zdroj: [37]

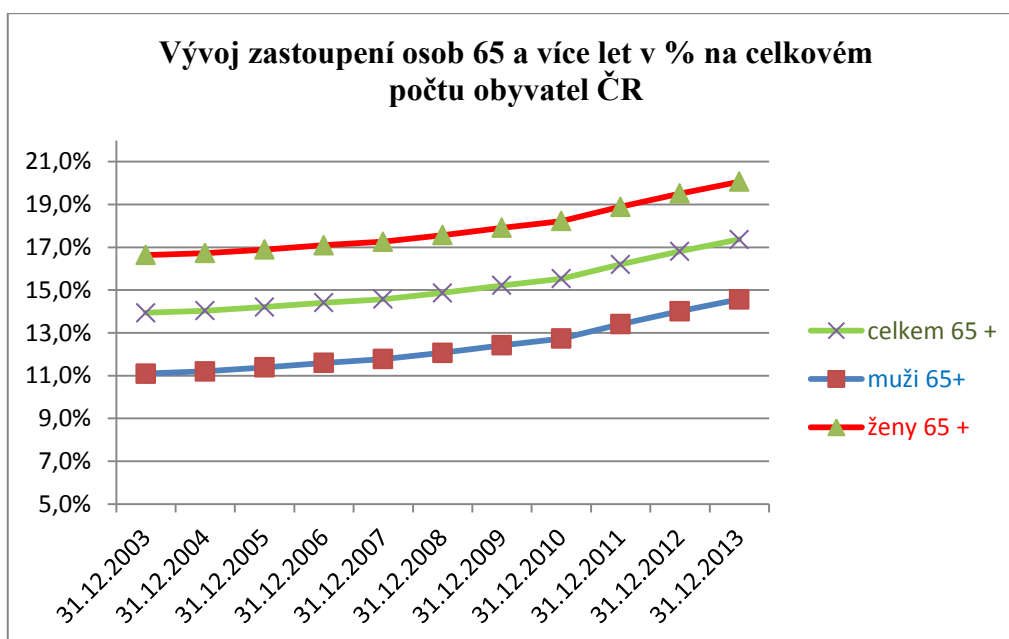
Politika státu musí na přibývající počet starších lidí reagovat, přizpůsobit politiku zaměstnanosti, důchodovou politiku atd., zkrátka integrovat starší osoby do ekonomického a sociálního rozvoje. [32] V roce 1991 byl Valným shromážděním OSN přijat dokument Zásady OSN pro seniory, na který navazovaly další dokumenty a doporučení OSN a dalších mezinárodních organizací. Na základě těchto dokumentů vznikly i v České republice programy, které stanovují cíle a opatření, která je třeba přijmout v konkrétních oblastech v kontextu demografického stárnutí a sociálních změn. Nejprve vláda přijala Národní program přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007, následoval Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012, na které navazuje nový strategický dokument „Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017“ (dále jen „Akční plán“). [32]

Mezi hlavní priority tohoto Akčního plánu patří zajištění dodržování a ochrany lidských práv seniorů, celoživotní učení, zaměstnávání starších pracovníků a seniorů ve vazbě na systém důchodového pojištění, dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce, kvalitní

prostředí pro život seniorů, zdravé stárnutí, péče o nejkřehčí seniory s omezenou soběstačností. Zaobírá se tak širokým spektrem oblastí a pohlíží na téma komplexně. Ve vazbě na systém důchodového pojištění uvádí Akční plán následující vizi: *„Seniori jako zkušení, vysoce odborní a vyzrálí pracovníci na trhu práce včetně existujících flexibilních podmínek pro jejich postupný přechod z pracovní aktivity do starobního důchodu.“* [31, str. 17] Klade důraz na svobodnou volbu každého jedince o způsobu a době odchodu do důchodu. Důchodový systém by neměl vytvářet impulsy k předčasnému opuštění trhu práce ani bariéry pro ekonomickou aktivitu seniorů. Zároveň je zde rozebírána problematika souběhu čerpání důchodu s příjmy versus koncept přesluhování a v neposlední řadě obtížnost znovunalezení zaměstnání u osob starších 50 a více let. Akční plán si dává za úkol přetransformovat postoj ke stárnutí ať již na úrovni společnosti, tak mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, ovlivnit přístup k aktivnímu stárnutí na trhu práce, shromažďovat a propagovat příklady dobré praxe a připravit tak obyvatelstvo na aktivní stárnutí. Akční plán uvádí hned několik strategických cílů v oblasti zaměstnávání starších pracovníků a seniorů ve vazbě na systém důchodového pojištění, mj.: *„Zajistit kvalitní informovanost veřejnosti o důchodové reformě a možnostech pracovní činnosti v kombinaci s dávkou v důchodovém systému; prodloužit pracovní kariéru pracovníků a motivovat je k odkladu odchodu do důchodu skrze úpravy legislativních podmínek a akcentování konceptu Age managementu na pracovištích, bojovat proti výskytu věkové diskriminace; podpora flexibility trhu práce při zaměstnávání starších pracovníků a seniorů, změnit postoje ke stárnutí na základě informování společnosti o věkové diverzitě jakožto konkurenční výhodě pro firmy i společnost.“* [31, str. 17-24]

Podle údajů Českého statistického úřadu dosáhlo k 31. 12. 2013 zastoupení osob ve věku 65 a více let 17,4 %, a to 20 % žen a 15 % mužů. Vývoj zastoupení osob ve věku 65 a více let na celkovém počtu obyvatel České republiky zobrazuje graf 1. [19]

Graf 1 Vývoj zastoupení osob 65+ v procentech na celkovém počtu obyvatel České republiky

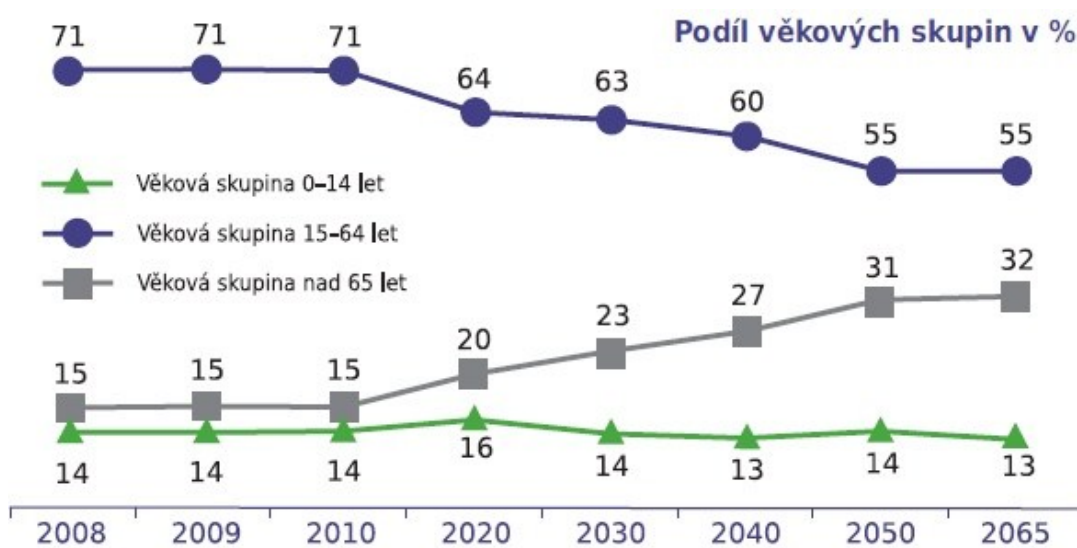

Zdroj: [17], [18], vlastní zpracování

V grafu 1 je zobrazen počet osob ve věku 65 a více let za období od 31. 12. 2003 do 31. 12. 2013 s rozdělením na muže a ženy včetně osob celkem. Počet osob ve věku 65 a více let se za uvedené období zvýšil o 3,5 %.

Graf 2 znázorňuje podíl věkových skupin od roku 2008 včetně projekce do roku 2065:

Graf 2 Podíl věkových skupin za období 2008 - 2065 v %

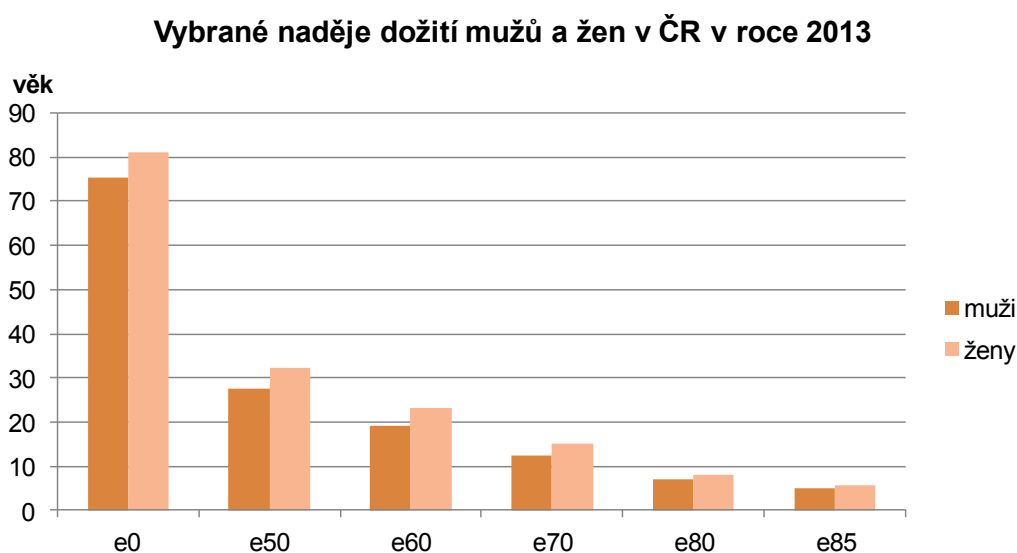

Zdroj: [22]

Český statistický úřad ve své publikaci Senioři v ČR mj. uvádí údaje o naději dožití či data o střední délce zdravého života. Naděje dožití, dle uvedené publikace, říká, kolika let v průměru se má při zachování stávajících úmrtnostních poměrů šanci dožít osoba v určitém věku. V roce 2013 byla naděje dožití při narození u mužů 75,23 let, u žen 81,13 let. U starších osob se rozdíl v naději dožití mužů a žen stírají a obě pohlaví se mohou dožít téměř stejného věku. [18]

Obrázek 2 vyjadřuje, kolika let má člověk naději se dožít v závislosti na jeho aktuálním věku. Např. muž, kterému je dnes 60 let, má naději žít dalších 19 let a dožít se věku 79 let.

Obrázek 2 Naděje dožití v České republice v roce 2013

Zdroj: [18]

Pojem „střední délka zdravého života“, dle Českého statistického úřadu, vyjadřuje průměrný počet let, jež má osoba v určitém věku šanci prožít ve zdraví. Zdraví je zde chápáno jako absence jakýchkoli handicapů a omezení. Je třeba upozornit, že provedené šetření je postaveno na subjektivních otázkách o zdravotním stavu, proto jistá míra optimismu či skepticismu respondentů zde může sehrát určitou roli. Šetření bylo provedeno v roce 2012 a hodnota střední délky života u mužů činila 62,3 let a u žen 64,1 let. [18]

3.3 Důchodové systémy ve vybraných státech EU

V zemích Evropské unie demografický vývoj ukazuje, že více osob se dožívá vyššího věku a dochází k prodlužování střední délky života. Dle dostupných statistik dochází ke zvyšování podílu starších věkových skupin a zároveň ke snižování podílu mladších věkových skupin. Tato skutečnost se odráží v systémech důchodového pojištění jednotlivých zemí. Smyslem důchodového pojištění je zabezpečení občanů v případě stáří, invalidity či ztráty živitele. Právě zabezpečení občanů v případě stáří začíná být díky stárnutí obyvatelstva problémem. Vlády zemí Evropské unie přistupují k reformám svých důchodových systémů tak, aby byli občané na stáří zajištěni. Dochází k diverzifikaci důchodových systémů, k transformaci jednotlivých parametrů systému a vlády se snaží do reformy zapojit zaměstnavatele, odbory i samotné občany. Evropských důchodových systémů jsou založeny na třech pilířích – základní důchodové pojištění, zaměstnavatelské či fondové penzijní systémy a penzijní spoření podporované státem.

3.3.1 Německo

Jeden z nejstarších důchodových systémů sociálního pojištění lze nalézt v Německu, o nějž se zasadil německý kancléř Otto von Bismarck. Ačkoliv byl původní záměr založen na fondovém pojištění v souvislosti s nemocí či invaliditou, postupem času došlo k transformaci na povinný průběžný systém důchodového pojištění. I současný systém se opírá o principy zakotvené již v roce 1957. Dnešní podoba německého důchodového systému zahrnuje tři důchodové pilíře. [2, str. 40]

První důchodový pilíř je povinný, a to pro zaměstnance a dané skupiny osob samostatně výdělečně činných, je průběžně financovaný, dávkově definovaný, platí zde princip ekvivalence i solidarity. Na financování systému přispívá jak zaměstnanec, tak i zaměstnavatel, celkem sazba činí 18,9 %. Pro čerpání důchodu musí pojištěnec spořit minimálně pět let a dosáhnout důchodového věku, který činí 65 let s postupným zvyšováním na 67 let. Zvláštní pravidla fungují pro dlouholeté pojištěnce (doba pojištění nad 45 let). Dávka je vypočítávána na podkladě počtu odpracovaných let a výše příjmu pojištěnce přes tzv. výdělkové body. [2, str. 40] Kromě standardního starobního důchodu existuje i možnost předčasného odchodu do důchodu. Dalšími dávkami jsou dávky na

lékařskou rehabilitaci, dávky za účast na pracovním životě, důchod při snížené výdělečné schopnosti a pozůstalostní důchod. [33] Správu zajišťují oborové sociální pojišťovny a podílí se na ní nejen stát, ale i zaměstnavatelé a zaměstnanci. [2, str. 40] Ze starobního důchodu se platí důchodová daň. [33]

Druhý důchodový pilíř je v Německu tvořen podnikovými penzemi. Není povinný, avšak obsahuje možnost státní podpory či daňového zvýhodnění. Dávky – důchody lze nabývat až po dosažení důchodového věku. Podnikové penze zaručují přinejmenším nominální hodnotu uhrazených příspěvků a nepodléhají zdanění. [2, str. 40]

Třetí důchodový pilíř je výsledkem důchodové reformy z roku 2001 a jedná se o doplňková důchodová schémata. Účast také není povinná, obdobně jako u druhého pilíře. Může jít o formu pojištění či spoření, na které přispívá zaměstnanec, zaměstnavatel i stát a je možné využít daňové zvýhodnění. Běžný je model zabezpečení na stáří spojený se životním pojištěním. [2, str. 41]

Důchodový systém v Německu obsahuje mnoho výjimek a dá se konstatovat, že je celkem komplikovaný. Nejvýznamnější je stále první důchodový pilíř, čili zákonné důchodové pojištění, které je pouze doplňováno dalšími schématy druhého a třetího důchodového pilíře. Především lidé s nižšími příjmy se aktivně neúčastní soukromých ani podnikových penzijních plánů. Podíl veřejných výdajů na penze na HDP v Německu tvoří 10,6 %. [2, str. 40]

3.3.2 Velká Británie

Velká Británie má jeden z nejkomplicovanějších důchodových systémů v Evropě. Ovšem jako jedna z mála zemí Evropy nečelí vážnější krizi ohledně důchodů, k čemuž jistě přispívá i fakt, že státní důchod ve Velké Británii patří mezi ty nižší. Náhradový poměr průměrný státní důchod ke mzdě činí přibližně 20 %. Důchody jsou zdaňovány. [2, str. 42]

Velká Británie má již důchodový systém, v němž významný podíl důchodců má příjmy, které pocházejí ze soukromých zdrojů. Občané s vyššími příjmy mají penzi hlavně ze soukromého sektoru a státní systém se soustředí na občany s nižšími příjmy. [1]

Podstatné zmeny provedly vlády již během minulých třiceti let, ve kterých byly výrazně omezeny dávky od státu, a občan sám je zodpovědný za svůj důchod. Základ tvoří základní státní důchod, což je jednotná dávka, která je pro všechny stejná. Ten lze doplnit různorodými dávkami vázanými např. na věk či výši příjmu, jde o druhý státní důchod a testované dávky. Státní důchody formují první pilíř, do kterého platí pojistné zaměstnanec 10 % a zaměstnavatel 11,9 %. Druhý pilíř zahrnuje řadu podnikových schémat, osobních či kapitálových pojištění atd. Zaměstnanci mají možnost se v rámci druhého pilíře vyvázat z pilíře prvního. Účast v něm je dobrovolná. Dodatkem je třetí pilíř tvořen příspěvkem do samostatných důchodových účtů a doplňkových dobrovolných podnikových plánů. [2, str. 42 – 44]

Od 6. dubna 2016 zavádí Velká Británie nový státní důchod a jak uvádí ministr pro důchody Steve Webb: "*S příchodem dubna 2016 pomůže nový státní důchod zavést jednodušost, která v posledních desetiletích neexistovala. Dá pracovníkům na vědomí, že existuje silný základ, na kterém mohou budovat své úspory. Toto je skutečná změna hry.*" [47, str. 24, 25]

3.3.3 Švédsko

Švédsko provedlo důchodovou reformu v průběhu devadesátých let minulého století. Důchodový systém vzniklý na základě reformy se skládá ze dvou složek, a to NDC (Notional Defined Contribution) a FDC (Financially Defined Contribution). Jde o první a druhý povinný pilíř, třetí pilíř zahrnuje zaměstnanecké fondy. [2, str. 44, 45] [43]

NDC vytváří fiktivní individuální účty, na kterých poplatník vidí výši naspořených prostředků, i když jen virtuálních, a získá tak představu o svém budoucím důchodu. Reálně se z vybraných prostředků financují důchody stávajících důchodců, popřípadě putují do fondu demografických rezerv. Systém funguje na principu pay-as-you-go, tedy průběžně financovaný systém, s tím, že poplatníci dostávají každý rok zprávu o tom, kolik si na penzi naspořili. Výše důchodu stojí na jasně definovaných principech a je vypočtena jako poměr zůstatku na účtu a očekávané doby dožití. Důchodový věk není pevně stanoven, platí zde pružný věk odchodu do důchodu, a to od 61 do 70 let. Celkové pojistné činí 18,5 % z hrubé mzdy, z toho 16 % na NDC a 2,5 % na FDC. [2, str. 44, 45] [43]

FDC je povinné spojení v rámci soukromých fondů. Penzijní fond je možné kdykoliv změnit. Na počátku reformy existovalo přibližně 460 fondů, v současnosti jich funguje již přibližně 700. Systém FDC spravuje vládní agentura, která vybrané prostředky přeposílá klienty vybraným fondům. Fondy tak neznají klienty a nedochází pak k jejich ovlivňování při výběru fondu. [2, str. 45, 46], [43]

Reforma také přináší novinku, základní garantovanou dávku. Jejím úkolem je zabezpečit minimální životní úroveň pro lidi, kteří nemají dostatečný příjem, aby dosáhli na standardní důchod. Tato solidární dávka je financována přímo ze státního pojištění a nikoliv ze sociálního pojištění. [2, str. 45], [43]

Světová banka i žebříček Melbourne Mercer Pension Global Index 2011 hodnotí švédský důchodový systém jako jeden z nejlepších na světě. Výpočet důchodu je postaven na jasně definovaných principech, míra zásluhovosti penzijního systému motivuje lidi k práci. Systém je stabilní díky navázání výše penzí na výběr pojistného. V době růstu či zpomalení ekonomiky, může dojít ke zvýšení či snížení penzí. Celkově nový důchodový systém klade větší důraz na odpovědnost každého občana na přípravě na důchod. [2, str. 44 – 47], [43]

3.3.4 Francie

Francouzský důchodový systém je tvořen třemi důchodovými pilíři. První pilíř je průběžně financovaný. Výše důchodu je závislá na příjmech, zároveň je zaručen minimální příjem. Příspěvky odvádí zaměstnanec i zaměstnavatel a je stanoven maximální příjem, ze kterého se pojistné odvádí. Důchodový věk se pohybuje mezi 60 a 67 lety v závislosti na roce narození. Důležitým faktorem je doba pojištění, která také závisí na roku narození a je v rozmezí 41 až 43 let. Důchodový věk i doba pojištění ovlivňuje, zda bude mít osoba nárok na plnou či krácenou penzi. Při překročení doby pojištění se přiznaná dávka již nezvyšuje. Státní důchod je vypočítán z příjmů zaměstnance za nejlepších 25 let. [2, str. 47, 48]

Druhý pilíř je tvořen příspěvkově definovanými systémy. Pro zaměstnance, kteří odvádí pojistné do prvního pilíře je druhý pilíř povinný. Systémy tohoto pilíře, doplňkové penze,

jsou diferencovány pro jednotlivé skupiny obyvatel – např. existují schémata pro zaměstnance soukromého sektoru, zemědělce či osoby samostatně výdělečně činné. Ve druhém pilíři je důchod vypočítáván za celé období pojištění. Příspěvky odvádí, stejně jako v rámci prvního pilíře, zaměstnanec i zaměstnavatel. [2, str. 48]

Třetí pilíř reprezentuje dobrovolné penzijní připojištění, které netvoří jen penzijní fondy, ale i pojišťovny či banky s mnoha produkty. [2, str. 48, 49]

Od ledna 2014 je ve Francii účinný zákon o důchodové reformě 2013 a jak uvádí projekt Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí má za cíl především: „*zajistit udržitelnost důchodového systému, posílit rovnost v oblasti důchodů a zjednodušit přístup pojištěnců k informacím a k řízením týkajícím se jejich důchodů*“. [45, str. 15] Mezi zásadní body zákona patří např. postupné zvyšování doby pojištění, navyšování pojistného, a to jak na straně zaměstnance, tak i na straně zaměstnavatele, změna termínu valorizace důchodů, zdanění definované části penze či zavedení individuálního důchodového účtu. Diskutovaná jsou opatření ve prospěch konkrétních skupin obyvatel, která měla být zavedena od roku 2015, ale jak uvádí Výzkumný ústav práce a sociálních věcí: „*Na nátlak zaměstnavatelů oznámil premiér Manuel Valls začátkem července částečný odklad kont. Od roku 2015 se budou zavádět pouze v omezené míře, k jejich všeobecnému rozšíření pak dojde až od roku 2016.*“ [46, str. 6]

3.3.5 Slovensko

Slovenská republika realizovala důchodovou reformu v roce 2005, v rámci které byl modifikován státní průběžný systém důchodového pojištění, zaveden povinný příspěvkově definovaný systém důchodového spoření a posílena důležitost dobrovolného důchodového spoření. Byly tak uvedeny do chodu tři důchodové pilíře. [2, str. 49]

První důchodový pilíř je spravován státem, Sociální pojišťovnou, je povinný, průběžně financovaný, s principem solidarity i ekvivalence. Důchodová reforma princip solidarity oslabil a naopak upevnila princip ekvivalence. Pojistné odvádí zaměstnavatel ve výši 18 % hrubé mzdy. Existuje maximální vyměřovací základ, nad jehož výši se již pojistné neodvádí. Důchodový věk je postupně navyšován na 62 let. O důchod lze požádat ještě

před dovršením důchodového věku, ale jeho výše je pak krácena, naopak při pozdějším odchodu do důchodu je výše důchodu navyšována. Při výpočtu penze před důchodovou reformou bylo zohledňováno jen pět let s nejvyšší mzdou z posledních deseti let před vstupem do důchodu. Po roce 2005 je již výše důchodu počítána za delší časové období. [2, str. 49 – 51] Dávkami v rámci prvního pilíře jsou starobní, předčasný starobní, invalidní, vdovský, vdovecký, sirotčí a sociální důchod. [45, str. 33, 34]

Důchodovou reformou byl na Slovensku zaveden druhý důchodový pilíř. Jde o starobní důchodové spoření u důchodových správcovských společností. Systém je příspěvkově definovaný. Po vstupu do druhého pilíře je pojistné, které bylo odváděno do prvního pilíře, rozděleno a polovina, 9 %, byla odváděna na důchodové spoření, od 1. 9. 2012 se výše pojistného snižuje na 4 % s tím, že právní úprava počítá v budoucnu s jeho následnými úpravami. Po jeho zavedení byli obyvatelé rozděleni do dvou kategorií. Těm, kterým bylo při zahájení důchodové reformy 16 let a méně, vznikla povinnost účastnit se druhého pilíře hned po nástupu do prvního zaměstnání. Tato povinnost byla v roce 2012 zrušena. Druhá skupina osob, tedy starší 16 let, se mohla sama rozhodnout, zda se druhého pilíře zúčastní. Jelikož je minimální doba spoření určena na 10 let, není občanům, kterým zbývá do důchodu méně než 10 let, do systému vstupovat. Ministerstvo práce Slovenské republiky doporučuje dobu spoření alespoň 18 – 20 let, aby byl druhý pilíř pro pojištěnce výhodný. Prostředky jsou v rámci důchodového spoření zhodnocovány prostřednictvím důchodových fondů, který si sám klient zvolí. Může se rozhodnout mezi fondem konzervativním, vyváženým a růstovým. V roce 2008 bylo součástí systému druhého pilíře již 1,5 milionů občanů. [2, str. 49 – 51], [44, str. 37]

Doplňujícím prvkem slovenského důchodového systému je třetí pilíř, který je dobrovolný. Nemusí se jednat jen o tzv. penzijní spoření v rámci penzijních společností, ale jde i o jiné podoby od životního pojištění až po spoření v bankách. [2, str. 51]

3.4 Důchodový systém České republiky

Od 1. 1. 2013 je důchodový systém v České republice tvořen třemi pilíři. První pilíř vyjadřuje průběžný systém – důchodové pojištění, druhý pilíř tvoří důchodové spoření a třetím pilířem je doplňkové penzijní spoření. Základním prvkem je důchodové pojištění,

kteřé je povinné a má u nás již dlouholetou tradici. Dalšími dvěma prvky jsou fondové a penzijní systémy, které státní důchody doplňují. Druhý pilíř je kombinací vložení vlastních prostředků účastníka a vyvedení části peněz z průběžného systému. Třetí pilíř je založen na soukromých úsporách s tím, že stát poskytuje příspěvky dle výše uložených prostředků. Jde o doplňkový produkt, avšak má i mnoho výhod, od plné dobrovolnosti, přes daňová zvýhodnění až po možnost využít příspěvků od zaměstnavatele. [28, str. 51, 52]

3.4.1 Etapy důchodové reformy

Důchodové pojištění

Základním pilířem důchodového systému v České republice je důchodové pojištění, které upravuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) a zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistném“). Obdobně jako v jiných právních oblastech i zde je třeba brát ohled na mezinárodní pravidla, jako jsou koordinační nařízení Evropské unie či mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení.

Hlavními principy důchodového pojištění jsou:

- náhrada příjmů – důchody nahrazují příjem v případě stáří, invalidity nebo úmrtí živatele,
- průběžné financování – důchody se vyplácí z prostředků, které do systému v daném okamžiku plynou,
- dávkově definovaný systém – důchod tvoří dvě složky, základní a procentní výměru,
- sociální solidarita – osoby s vyššími příjmy dostávají nižší důchody, než odpovídá odváděnému pojistnému,
- povinná účast – povinnost účasti všech ekonomicky aktivních osob, existuje však i možnost dobrovolné účasti,
- ekvivalence – výše důchodu závisí na příjmech, z nichž osoba odváděla pojistné.

System je plně spravován státem. Důchody jsou vypláceny ze státního rozpočtu z výnosů z pojistného na důchodové pojištění a dávky patří mezi mandatorní výdaje státního rozpočtu, tzn. nelze jejich výplatu zastavit. [6, str. 11,12]

Parametry nastavené v zákoně o důchodovém pojištění mohou být státem měněny. Stát má možnost výši dávek ovlivnit.

Okruh pojištěných osob přímo vymezuje zákon o důchodovém pojištění. Účast je povinná pro fyzické osoby uvedené v § 5 zákona o důchodovém pojištění. Osoby, stanovené zákonem, se nemohou o účasti sami rozhodnout a ani nemohou ze systému vystoupit. Dobrovolně se mohou pojištění účastnit i osoby uvedené v § 6 zákona o důchodovém pojištění. [11]

Zákon o důchodovém pojištění určuje podmínky účasti pojištění. U zaměstnanců a dalších skupin osob vykonávajících pracovní nebo obdobnou činnost jde o povinnost účasti na nemocenském pojištění, kterou vymezuje zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Osoby samostatně výdělečně činné a podmínky účasti na pojištění jsou pro účely pojištění vymezeny v § 9 a § 10 zákona o důchodovém pojištění. Jedním z důležitých bodů u těchto osob je jejich rozčlenění na osoby vykonávající hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Osoby vykonávající vedlejší činnost se povinně účastní důchodového pojištění jen tehdy, překročí-li jejich vyměřovací základ částku stanovenou zákonem. Pokud tomu tak není, mohou být účastní pojištění dobrovolně. [6, str. 21 – 23], [11] Okruh osob dobrovolně účastných důchodového pojištění a podmínky účasti definuje § 6 zákona o důchodovém pojištění. Osoby jsou přesně vymezeny a doba pojištění je omezena na 15 let, z toho nejvýše jeden rok zpětně před podáním přihlášky. Jedná se o osoby vedené v evidenci Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, přičemž po tuto dobu nenáleží podpora v nezaměstnanosti ani při rekvalifikaci, osoby, které se soustavně připravují na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole v České republice, osoby vykonávající funkci poslance Evropského parlamentu zvoleného na území České republiky a osoby, které pobytem v cizině následují svého manžela, který v cizině působí v diplomatických službách České republiky. Ve třech případech se možnost dobrovolného pojištění omezuje pouze na dobu nejvýše v rozsahu dvou let bezprostředně přede dnem podání přihlášky. Jde o výdělečnou činnost v cizině po 31. 12. 1995, výkon určité dlouhodobé dobrovolnické služby a činnost v České republice

ve prospěch zahraničního zaměstnavatele. Při výpočtu důchodu je poté zohledněna doba dobrovolné účasti a dojde ke zvýšení vyměřovacího základu. [6, str. 23, 24], [11]

Úhrada a výše pojistného se liší podle toho, zda se jedná o zaměstnance či osobu samostatně výdělečně činnou definovanou zákonem o důchodovém pojištění. Zaměstnanci odvádí pojistné na důchodové pojištění prostřednictvím svého zaměstnavatele, který navíc za zaměstnance ve své části pojistného hradí kromě důchodového pojištění i nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Základem pro výši pojistného zaměstnance je veškerý zdanitelný příjem zúčtovaný zaměstnavatelem v souvislosti se zaměstnáním, který zakládá účast na nemocenském pojištění. Zákon rovněž stanovuje maximální vyměřovací základ – částka ve výši 48násobku průměrné mzdy ve spojení s rozhodným obdobím – kalendářní rok. Administrativu ohledně pojistného provádí zaměstnavatel. Pojistné vypočítává, sráží ze mzdy, odvádí příslušně správě sociálního zabezpečení a vede veškerou související administrativní agendu. Zaměstnanec je povinen pouze ohlásit změnu, která by mohla ovlivnit výši pojistného, jako je např. vstup do II. důchodového pilíře. [6, str. 24-27], [9]

Osoby samostatně výdělečně činné na rozdíl od zaměstnanců nemusí být účastní nemocenskému pojištění, povinně hradí důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Základ pojistného si osoba samostatně výdělečně činná, v rozmezích daných zákonem o pojistném, určí sama. Vyměřovací základ nesmí činit méně než 50 % daňové základu, měsíční vyměřovací základ musí činit minimálně 25 % průměrné mzdy u hlavní činnosti nebo 10 % průměrné mzdy u vedlejší činnosti. Stanovena je i horní hranice – maximální vyměřovací základ, za stejných podmínek jako u zaměstnance. [9]

Osoby dobrovolně účastné důchodového spoření neodvádí pojistné na nemocenské pojištění ani příspěvky na státní politiku zaměstnanosti. Platí pojistné na důchodové pojištění, a to měsíčně z jimi určeného základu, který musí respektovat minimální a maximální výši. Limity jsou ve stejné výši jako u osob samostatně výdělečně činných aplikovanými na měsíční období, tedy minimum ve výši 25 % průměrné mzdy a maximum ve výši 4násobku průměrné mzdy. [9]

Sazby pro jednotlivé skupiny osob zobrazuje tabulka 1 a jsou vymezeny v § 7 zákona o pojistném. Její výši ovlivňuje případná účast fyzické osoby na důchodovém spoření. [6, str. 29], [9]

Tabulka 1 Sazby pojistného od 1. 1. 2015 (%)

	Bez účasti na důchodové spoření				Účast na důchodovém spoření			
	NP	DP	PSPZ	celkem	NP	DP	PSPZ	celkem
Zaměstnavatel	2,3	21,5	1,2	25	2,3	21,5	1,2	25
Zaměstnanec	--	6,5	--	6,5	--	3,5	--	3,5
OSVČ	--	28	1,2	29,2	--	25	1,2	26,2
ODÚDP	--	28	--	28	--	30	--	30

NP = nemocenské pojištění; DP = důchodové pojištění; PSPZ = příspěvek na státní politiku zaměstnanosti; OSVČ = osoba samostatně výdělečně činná; ODÚDP = osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění

Zdroj: [9], vlastní zpracování

Část pojistného, kterou hradí zaměstnanec a pojistné, které platí osoba samostatně výdělečně činná, žádným způsobem nevstupuje do výpočtu daně z příjmů, nelze o něj snížit základ daně. Část pojistného, kterou odvádí zaměstnavatel za své zaměstnance, výpočet daně z příjmů ovlivní. Pro zaměstnavatele se jedná o daňově uznatelný výdaj a zaměstnanci se o výši pojistného zvýší základ daně pro výpočet daně z příjmů. [6, str. 30]

Z pojištění se poskytují starobní, invalidní, vdovský/vdovecký a sirotčí důchody. Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny osoby, které splnily nárok na důchod. Procentní výměra se odlišuje dle doby pojištění a výše dosažených příjmů. Stanoví se procentní sazbou z výpočtového základu, jde-li o starobní či invalidní důchody nebo z procentní výměry důchodu zemřelého, jde-li o vdovský, vdovecký či sirotčí důchody. K výpočtu důchodu je důležitá znát výši všeobecného vyměřovacího základu, přepočítacího koeficientu, redukční hranice i základní výměru, které stanovuje vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí. Výpočet důchodů

provádí správa sociálního zabezpečení v okamžiku, kdy si osoba podá žádost o důchod. [6, str. 31-33], [11]

Důchody jsou osvobozeny od daně z příjmů fyzických osob a ani se z těchto dávek neodvádí pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění. Výjimku z osvobození od daně z příjmů fyzických osob tvoří za definovaných podmínek dávka starobního důchodu. Příjem ve formě pravidelně vypláceného důchodu je osvobozen do výše 36násobku minimální mzdy. Důchod, který tuto částku přesahuje, podléhá zdanění. V případě, kdy má fyzická osoba mimo starobního důchodu ještě příjem ze zaměstnání, podnikání či nájmu a výše tohoto příjmu přesáhne částku 840 000 Kč, je ke zdanění i celý starobní důchod. [6, str. 41], [8]

Starobní důchod

Starobní důchod se přizná od dne podání žádosti, nevzniká ze zákona. Pojištěnec musí splnit podmínky dané zákonem o důchodovém pojištění, je nutné dosáhnout stanoveného věku a získat potřebnou dobu pojištění. Nárok na starobní důchod neboli důchodový věk vymezuje § 32 zákona o důchodovém pojištění. Od 1. 1. 2010 byl důchodový věk zvýšen až na věk 65 let a od 30. 9. 2011 je důchodový věk zvyšován i nad 65 let a není zohledněno pohlaví ani počet vychovaných dětí. Důchodový věk lze rozdělit do tří základních skupin. První skupinu tvoří pojištěnci narození před rokem 1936, druhou pojištěnci narození v období let 1936 – 1977, pro ně je stanoven důchodový věk v příloze zákona o důchodovém pojištění, a třetí skupinou jsou pojištěnci narození po roce 1977. U pojištěnců narozených do roku 1956 bylo rozlišováno, zda se jedná o muže či ženu, od ročníků 1957 tomu tak již není a u žen narozených od roku 1975 již ani není zohledněn počet vychovaných dětí. Potřebná doba pojištění je od 1. 1. 2010 navýšena z 25 let postupně až na 35 let pojištění a stanovuje ji § 29 zákona o důchodovém pojištění. Základní potřebná doba pojištění dle § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění znázorňuje tabulka 2.

Tabulka 2 Základní potřebná doba pojištění pro vznik nároku na starobní důchod k 1. 1. 2015

Důchodový věk dosažený v roce:	Nutná doba pojištění (počet let)
Před rokem 2010	25
2010	26
2011	27
2012	28
2013	29
2014	30
2015	31
2016	32
2017	33
2018	34
Po roce 2018	35

Zdroj: [11], vlastní zpracování

V určitých případech může být potřebná doba pojištění i kratší, např. dosáhne-li osoba žádající o starobní důchod věku o pět let vyššího než je stanovený důchodový věk. Při splnění podmínek správa sociálního zabezpečení pomocí základní a procentní výměry vypočítá výši starobního důchodu. [11]

Výpočet starobního důchodu

Pro výpočet starobního důchodu je nutné znát několik ukazatelů – důchodový věk, datum přiznání důchodu, dobu pojištění, vyloučené doby, roční vyměřovací základy pojištěnce. [4, str. 72]

Základní výměra je pevně daná – 9 % z průměrné mzdy. Pro výpočet procentní výměry se použije výpočtový základ a doba pojištění. [6, str. 31]

Doba pojištění v sobě zahrnuje dobu pojištění a náhradní dobu pojištění. Náhradní doby pojištění jsou od 1. 1. 2010 omezeny a započítávají z 80 %. Existují výjimky – plně jsou započítávány tři kategorie: doba základní vojenské služby, doba péče o dítě ve věku do čtyř let a doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby, jde-li o osobu blízkou nebo osobu žijící ve společné domácnosti. Naopak doba studia jako náhradní doba byla od 1. 1. 2010 zrušena. Doba pojištění určuje procentní sazbu pro výpočet procentní výměry. [4, str. 18], [6, str. 36 – 38]

Pomocí výpočtového základu je stanovena procentní výměra starobního důchodu. Roční příjmy pojištěnce se pomocí přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného

vyměřovacího základu přepočtou na roční vyměřovací základ. Z ročního vyměřovacího základu je stanoven osobní vyměřovací základ, který je modifikován pomocí redukčních hranic tak, že příjmy v rozmezí redukčních hranic jsou zohledňovány stanoveným procentem. Tím je dodržen princip solidarity. [4, str. 38]

Redukční hranice platné od 30. 9. 2011 a stanovení výpočtového základu z osobního vyměřovacího základu ukazují následující tabulka 3 a tabulka 4:

Tabulka 3 Redukční hranice dle § 15 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění

Období	Od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2014	Od 1. 1. 2015
1. redukční hranice	44 % průměrné mzdy	44 % průměrné mzdy
2. redukční hranice	116 % průměrné mzdy	400 % průměrné mzdy
3. redukční hranice	400 % průměrné mzdy	---

Zdroj: [11], vlastní zpracování

Osobní vyměřovací základ je rozčleněn do roku 2014 na čtyři části a od roku 2015 na tři části, kterým odpovídá stanovené procento uvedené v zákoně o důchodovém pojištění.

Tabulka 4 Stanovení výpočtového základu dle § 15 odst. 1 a 2 zákona o důchodovém pojištění (výše osobního vyměřovacího základu v %)

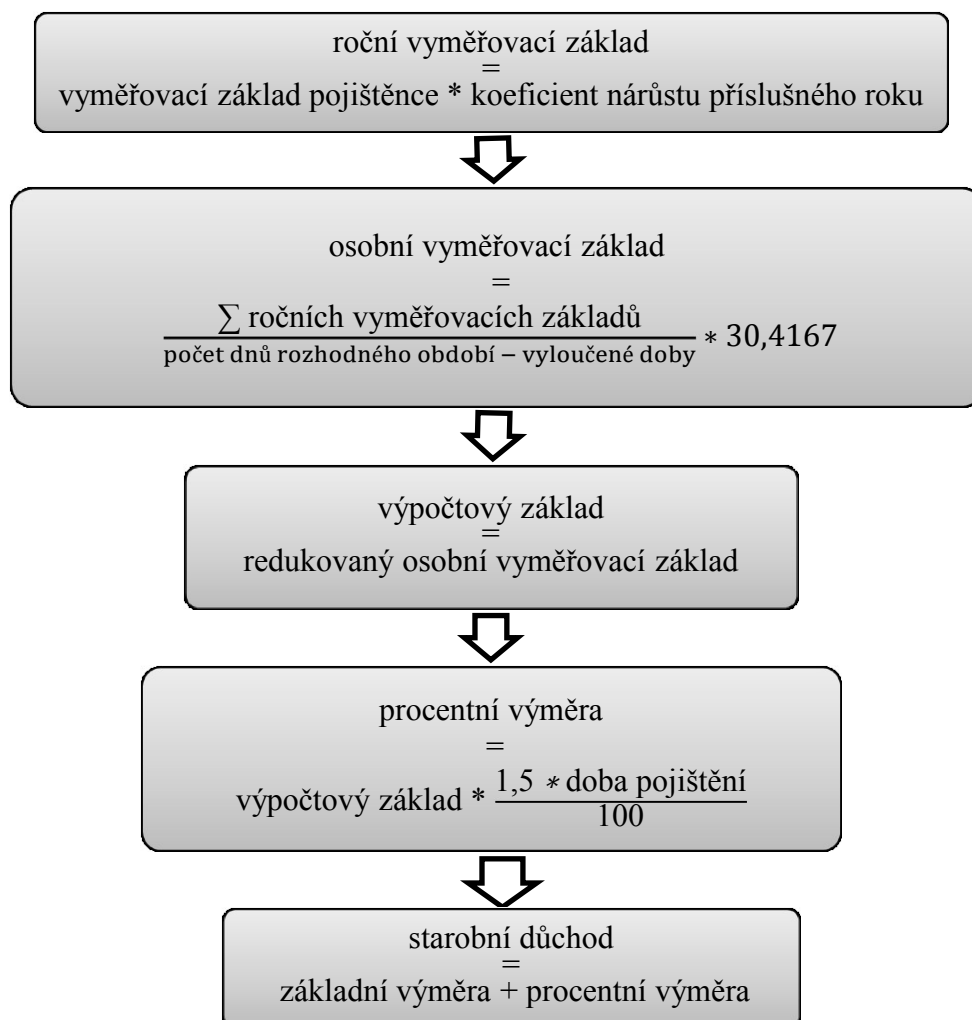
Období bude započteno	Od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2011	2012	2013	2014	Od 1. 1. 2015
Do 1. redukční hranice	100				
1. až 2. redukční hranice	29	28	27	26	26
2. až 3. redukční hranice	13	16	19	22	Nepřihlíží se
Nad 3. redukční hranicí	10	8	6	3	--

Zdroj: [11], vlastní zpracování

Rozhodné období, které vstupuje do výpočtu osobního vyměřovacího základu, začíná rokem následujícím po roce, ve kterém pojištěný dosáhl věku 18 let a končí kalendářním

rokem, který předchází roku přiznání důchodu. Dle zákona o důchodovém pojištění se nezapočítávají roky před rokem 1986. [4, str. 45 – 50] Postup výpočtu starobního důchodu ukazuje následující schéma 1:

Schéma 1 Postup výpočtu starobního důchodu

Zdroj: [4, str. 38 – 55], [11], vlastní zpracování

Důchod je od data jeho přiznání vyplácen správou sociálního zabezpečení měsíčně až do úmrtí poživatele důchodu. Starobní důchod není součástí dědictví, pozůstalé děti, manžel či manželka mají za splnění zákonných podmínek nárok na sirotčí, vdovský či vdovecký důchod. [11]

Osoba pobírající starobní důchod není omezena ve výkonu výdělečné činnosti. Výplata starobního důchodu je prováděna v plné výši anebo, požádá-li pojištěnec, ve výši poloviny. Existuje možnost požádat o jeho pozastavení. Důchodce může za stanovených podmínek dosáhnout zvýšení procentní výměry. [6, str. 37], [11]

Ustanovení § 31 zákona o důchodovém pojištění umožňuje pojištěnci získat starobní důchod ještě před dosažením důchodového věku. Jeho přiznáním se vylučuje nárok na výše uvedený řádný starobní důchod. [11]

Invalidní důchod

Pro přiznání invalidního důchodu musí být splněno několik podmínek. Pojištěnec se stal invalidním, nedosáhl věku 65 let nebo důchodového věku, je-li vyšší a získal potřebnou dobu pojištění. Zákon o důchodovém pojištění rozlišuje invaliditu prvního, druhého a třetího stupně. Potřebná doba pojištění se pohybuje v rozmezí od jednoho do pěti let podle věku pojištěnce. [11]

Invalidní důchod se skládá ze základní a procentní výměry, přičemž základní výměra je stanovena na výši 9 % průměrné mzdy. Procentní výměra se odvíjí od výpočtového základu a stupně invalidity. Výše invalidního důchodu koresponduje stupeň invalidity. Dojde-li ke změně stupně invalidity, je změněn jeho výpočet a tím výše invalidního důchodu. [11]

Nárok na invalidní důchod zaniká, dosáhne-li osoba věku 65 let, případně důchodového věku, je-li vyšší. Zároveň však vzniká nárok na starobní důchod, který je ve výši důchodu invalidního, pokud ovšem není účastníkem důchodového spoření. Jedná-li se o osobu, která je účastníkem druhého důchodového pilíře, bude v takovém případě tento starobní důchod krácen podle jeho účasti na důchodovém spoření.

Vdovský a vdovecký důchod

Podmínky nároku na vdovský a vdovecký důchod a výši důchodu definuje ustanovení § 49 – 51 zákona o důchodovém pojištění. Nárok na tento druh pozůstalostního důchodu vzniká,

pokud zemřelý pobíral starobní či invalidní důchod anebo ke dni smrti splnil podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínku nároku na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Náleží po dobu jednoho roku od úmrtí, výjimečně, dle pevně daných podmínek, po dobu delší. Zákon uvádí i situace, kdy nárok na vdovský či vdovecký důchod zaniká, např. uzavřením nového manželství. Výše důchodu se skládá ze základní výměry – 9 % průměrné mzdy a z procentní výměry, která činí 50 % výměry důchodu, na který měl zemřelý v době smrti nárok. [11]

Sirotčí důchod

Podmínky nároku a výši sirotčího důchodu nalezneme v § 52 a § 53 zákona o důchodovém pojištění. Na sirotčí důchod má dle zákona nárok nezaopatřené dítě, pokud zemřel jeho rodič, osvojitel či osoba, která o něj pečovala, a to za podmínek, že byl zemřelý ke dni úmrtí poživitelem starobního či invalidního důchodu anebo splňoval podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod či podmínky nároku na starobní důchod, anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Výše důchodu se také skládá ze základní a procentní výměry, přičemž procentní výměra činí v tomto případě 40 % z výměry důchodu, který zemřelý pobíral či by měl na něj v době smrti nárok. [11]

Penzijní připojištění se státním příspěvkem a doplňkové penzijní spoření

Od 21. 3. 1994 je v účinnosti penzijní připojištění se státním příspěvkem, které upravuje zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o penzijním připojištění“). Penzijní fondy uzavíraly smlouvy o penzijním připojištění do listopadu 2012 a od 1. 1. 2013 došlo k přeměně těchto fondů v souvislosti s účinností zákona o doplňkovém penzijním spoření. Penzijní fondy musely splnit podmínky pro vznik penzijních společností a vyčlenit aktiva a pasiva související s penzijním připojištěním do transformovaného fondu, jehož prostřednictvím je možné pro stávající účastníky spravovat penzijní připojištění uzavřené před koncem listopadu 2012. Do transformovaného fondu není možné přijímat nové účastníky. Účastníkům

transformovaných fondů, tedy těch, kteří uzavřeli smlouvu dle zákona o penzijním připojištění, zůstává zachována část původních podmínek, např. princip nezáporného výnosu či nárok čerpání až poloviny naspořených prostředků po 15 letech spoření bez ohledu na věk, avšak i pro ně platí nové modifikované normy pro poskytování státních příspěvků. Existuje možnost přestoupení z transformovaného fondu do fondu dle doplňkového penzijního spoření, ale pouze v rámci jedné penzijní společnosti a není možné učinit zpětný krok. [6, str. 85,86] Účastník transformovaného fondu se může rozhodnout pro přestup do účastnického fondu např. z důvodu vyšších výnosů či možnosti využít dávky starobní penze na určenou dobu, tzv. předdůchod, kterou zákon o penzijním připojištění neumožňuje. Doba spoření je při přechodu mezi fondy zachována. [6, str. 94, 95]

Doplňkové penzijní spoření v České republice je v účinnosti od 1. 1. 2013 a řídí se zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o doplňkovém penzijním spoření“). Jde o tzv. fondové financování. Účastník tohoto druhu spoření ukládá své prostředky dle sjednané smlouvy do penzijní společnosti a celou dobu jsou jeho majetkem. Penzijní společnost svěřené prostředky spravuje a investuje na kapitálových trzích. Každý účastník má svůj individuální účet a vložené prostředky nejsou použity na dávky ostatních klientů. Platí princip ekvivalence, jelikož vyplacené dávky odpovídají vloženým příspěvkům. Doplňkové penzijní spoření je dobrovolné a každý si může zvolit, zda se stane účastníkem spoření anebo naopak se sám rozhodne, zda a kdy spoření ukončí. [6, str. 84]

Penzijní společnosti

Penzijní společnosti musí splnit zákonné podmínky stanovené ke svému vzniku a spravují jak transformované, tak účastnické fondy. K 27. 1. 2015 působí v České republice osm penzijních společností. Tabulka 5 znázorňuje penzijní společnosti od roku 2013 do roku 2015:

Tabulka 5 Penzijní společnosti působící v České republice v roce 2013 a 2015

Penzijní společnosti k 6. 3. 2013		Penzijní společnosti k 27. 1. 2015	
1	AEGON Penzijní společnost, a.s.	xx	
2	Allianz penzijní společnost, a.s.	1	Allianz penzijní společnost, a.s.
3	AXA penzijní společnost a.s.	2	AXA penzijní společnost a.s.
4	Conseq penzijní společnost, a.s.	3	Conseq důchodová penzijní společnost, a.s.
5	Česká spořitelna - penzijní společnost, a.s.	4	Česká spořitelna - penzijní společnost, a.s.
6	ČSOB Penzijní společnost, a. s., člen skupiny ČSOB	5	ČSOB Penzijní společnost, a. s., člen skupiny ČSOB
7	Generali penzijní společnost a.s.	xx	
8	ING Penzijní společnost, a.s.	6	ING Penzijní společnost, a.s.
9	KB Penzijní společnost, a.s.	7	KB Penzijní společnost, a.s.
10	Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.	8	Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.
11	Raiffeisen penzijní společnost a.s.	xx	

Zdroj: [25], [26], vlastní zpracování

Účastník doplňkového penzijního spoření

Účast na doplňkovém penzijním spoření je stvrzena smlouvou, kterou klient podepíše s vybranou penzijní společností. Smlouva může být sjednána na dobu určitou nebo na dobu neurčitou. Účastník má možnost určit osobu či osoby, kterým by v případě jeho smrti bylo vyplaceno jednorázové vyrovnání či odstupné. Smlouvu lze kdykoliv vypovědět. K zániku smlouvy dochází také mj. v případě smrti účastníka, ukončením výplaty penze na určenou dobu či jednorázového vyrovnání anebo převodem prostředků životní pojišťovně v podobě úhrady jednorázového pojistného pro penzi. Každý klient penzijní společnosti má veden osobní penzijní účet, kde se evidují vlastní příspěvky účastníka, příspěvky od zaměstnavatele a státní příspěvky. Výběr příspěvků provádí penzijní společnost. O výši vlastního příspěvku účastník rozhoduje sám, určena je pouze minimální částka 100 Kč měsíčně. Výši příspěvku lze v průběhu účasti měnit anebo přerušit či odložit. Rozdíl mezi přerušením a odkladem placení je v započítávání spořicí doby, která je podstatná pro získání nároku na některé dávky. Obvykle se příspěvky platí měsíčně, ale je možné zvolit i delší časové období např. čtvrtletí. Příspěvky od zaměstnavatele závisí na dohodě mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, jejich výše nesouvisí s výší vlastních příspěvků

účastníka, ani není stanovena minimální či maximální částka (příspěvky zaměstnavatele jsou do částky 30 000 za rok osvobozeny od daně z příjmů). Státní příspěvek je poskytován průběžně při splnění zákonných podmínek – trvalý pobyt v České republice či Evropské unii a účast na důchodovém pojištění v České republice nebo pobírání důchodu z něj, popřípadě účast na veřejném zdravotním pojištění, a to měsíčně v případě řádného a včasného uhrazení vlastního příspěvku účastníka. Je-li však smlouva ukončena předčasně, státní příspěvky jsou navraceny zpět státu. Minimální výše vlastního příspěvku účastníka pro poskytnutí státního příspěvku byla 100 Kč do roku 2013 a od roku 2013 je stanovena na 300 Kč měsíčně. Důvodem pro stanovení této minimální hranice je motivace k zasílání vyšších příspěvků. [6, str. 95 – 99] Přehled státních příspěvků deklaruje tabulka 6:

Tabulka 6 Přehled státních příspěvku penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření

Příspěvek účastníka v Kč	Státní příspěvek do r. 2013 v Kč	Státní příspěvek od r. 2013 v Kč
100	50	0
200	90	0
300	120	90
400	140	110
500	150	130
600	150	150
700	150	170
800	150	190
900	150	210
1000 a více	150	230

Zdroj: [6, str. 99]

Příspěvky účastníků jsou daňově zvýhodněny, a to jak vlastní příspěvek účastníka, tak příspěvek zaměstnavatele. Pravidla pro daňové zvýhodnění vymezuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“). Podle § 15 zákona o daních z příjmů si může účastník za podmínek stanovených v tomto ustanovení odečíst výši jím zaplacených příspěvků, a to až do výše 12 000 Kč. V souladu s § 6 a § 24 zákona o daních z příjmů jsou příspěvky od zaměstnavatele u zaměstnance příjmem osvobozeným až do výše 30 000 Kč ročně a u zaměstnavatele jde o daňově

uznatelné náklady. Avšak v případě předčasného ukončení smlouvy nárok na tato daňová zvýhodnění zanikají a účastník je sankcionován zdaňováním dříve zvýhodněných částek. [6, str. 100, 101], [8]

Následující tabulka 7 dokumentuje souvislost změny v možnosti snížení daňového základu o zaplacené příspěvky poplatníkem s transformací výše státních příspěvků od roku 2013. Je patrné, že poplatník má možnost snížit si daňovou povinnost až v okamžiku, kdy se již nezvyšuje státní příspěvek.

Tabulka 7 Návaznost státního příspěvku a nezdánitelné části základu daně (Kč)

Roční příspěvek účastníka	Do roku 2013		Od roku 2013	
	Státní příspěvek	Možnost snížit daňovou povinnost o částku:	Státní příspěvek	Možnost snížit daňovou povinnost o částku:
1 200	600	0	0	0
2 400	1 080	0	0	0
3 600	1 440	0	1 080	0
4 800	1 680	0	1 320	0
6 000	1 800	0	1 560	0
7 200	1 800	180	1 800	0
8 400	1 800	360	2 040	0
9 600	1 800	540	2 280	0
10 800	1 800	720	2 520	0
12 000	1 800	900	2 760	0
18 000	1 800	1 800	2 760	900
24 000	1 800	1 800	2 760	1 800

Zdroj: [8], [10], [13], vlastní zpracování

Strategie spoření

Účastník si ve smlouvě sjedná strategii spoření, na základě které penzijní společnost prostředky umisťuje do povinného konzervativního fondu nebo do účastnických fondů.

Dosažené výnosy jsou připisovány na klientův penzijní účet. Neplatí princip nezáporného výnosu, a proto může hodnota prostředků na penzijním účtu kolísat. [6, str. 87, 88]

Povinný konzervativní fond je penzijní společnost povinna využít v době před vznikem nároku na dávky a po dobu výplaty dávek. Způsob investování povinného konzervativního fondu má zaručovat vysokou likviditu, nemá docházet k žádným rizikovým investicím. Lze využít např. dluhopisy, termínované vklady se splatností do dvou let, podílové listy tzv. způsobilého fondu peněžního trhu. Vzhledem k požadavku nízké rizikovosti jsou očekávány nižší výnosy. Účastník má právo použití povinného konzervativního fondu odmítnout. [6, str. 88, 89]

Účastnické fondy jsou rizikovější variantou, avšak mohou docílit vyšších výnosů, než povinné konzervativní fondy. Pro investování je k dispozici širší škála možností, např. investiční cenné papíry, nástroje peněžního trhu, cenné papíry kolektivního investování, deriváty, vklady a za vymezených podmínek finanční deriváty. [6, str. 89]

Transformované fondy se vztahují k penzijnímu připojištění, ke smlouvám dle zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem vzniklým do konce listopadu 2012. Prostředky jsou zhodnocovány na kapitálových trzích s podmínkou zachování principu nezáporného principu, což znamená opatrnější investování s nižším výnosem. [6, str. 85, 89]

Dávky z penzijního připojištění se státním příspěvkem

Dávky ze třetího pilíře jsou od roku 2013 době dvojího typu, dle zákona o penzijním připojištění a dle zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Účastníci penzijního připojištění se státním příspěvkem, ti kteří sjednali smlouvu do konce listopadu 2012 a zároveň nepřestoupili či nepřestoupí do doplňkového penzijního spoření, mají nárok na dávky dle zákona o penzijním připojištění. Jde o penze – starobní, invalidní, pozůstalostní a výsluhovou, a dále o jednorázové vyrovnání či odbytné. [10]

Pro získání starobní penze musí účastník dosáhnout určitého věku a získat potřebnou dobu pojištění. Vyplácena je v pravidelných dávkách doživotně. [10]

Invalidní penze se řídí obdobnými pravidly jako starobní penze, také je nutné získat potřebnou dobu pojištění a je vyplácena doživotně. Nárok na vznik invalidní penze je vázán na přiznání invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně. [10]

Výsluhová penze je výhodou penzijního připojištění oproti doplňkovému penzijnímu spoření. Jedná se o možnost výplaty až poloviny naspořených prostředků již po získání stanovené doby pojištění, a to bez újmy dalších výhod, jako je např. vrácení státních příspěvků či ztráta daňového zvýhodnění. Dávka musí být sjednána ve smlouvě před vznikem nároku na starobní důchod. [10]

Pozůstalostní penze je dávka vyplácena při úmrtí účastníka osobě či osobám, které byly určeny ve smlouvě či se staly dědici. I v tomto případě je nutné, aby byla splněna potřebná doba pojištění. Rozlišovány jsou případy, kdy účastník zemře před podáním žádosti o penzi, a kdy zemře v době pobírání penze. [10]

Zemře-li účastník, který byl již poživatelé penze, vzniká nárok na pozůstalostní penzi pouze v případě, že byla sjednána kombinace starobní, výsluhové, invalidní penze s penzí pozůstalostní. Účastník spoření může ve smlouvě zvolit doživotní penzi se zaručenou výplatou po stanovenou dobu nebo doživotní penzi s prodlouženou dobou výplaty. [10]

Jednorázové vyrovnání je, stejně jako předchozí dávky, vázáno na dobu pojištění a na věk účastníka. Je poskytováno místo pravidelně vyplácených, výše uvedených, dávek.

Odbytné je poskytnuto při předčasném ukončení smlouvy. Náleží nejdříve po 12 měsících trvání smlouvy a je povinností uhradit příspěvky alespoň právě na 12 měsíců. Státní příspěvky se v takovém případě vracejí státu. [6, str. 105-108]

Dávky z doplňkového penzijního spoření

Dávky dle zákona o doplňkovém penzijním spoření jsou – starobní penze na určenou dobu, invalidní penze na určenou dobu, úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi nebo úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu, jednorázové vyrovnání a odbytné. [13] Pro získání dávek je

nutné splnit podmínky zákona, mj. jde o získání potřebné spořicí doby a dosažení potřebného věku. U invalidní penze je nárok vázán na vznik invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně z důchodového pojištění.

Penzi na určenou dobu, starobní i invalidní, jednorázové vyrovnání a odbytné vyplácí přímo penzijní společnost. Zbylé dvě dávky jsou účastníkovi vypláceny životní pojišťovnou, kam jsou prostředky převedeny od penzijní společnosti na základě žádosti účastníka. O dávky musí být vždy požádáno. [6, str. 105, 106]

Pokud starobní penze na určenou dobu a penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu splňuje přesně definované podmínky, kterými jsou:

- penze nesmí být nižší než 30 % průměrné mzdy,
- dávky jsou vypláceny měsíčně,
- jejich výše nesmí klesat,
- vybírání nelze přerušit či pozastavit,
- výplata dávek nesmí skončit dříve, než účastník dosáhne věku o tři roky nižšího, než je věk odchodu do starobního důchodu dle zákona o důchodovém pojištění,
- doba pobírání nesmí být kratší než dva roky,

je označována jako tzv. předdůchod. Výhodou předdůchodu je nevázanost na jakýkoliv druh přivýdělku. V případě neexistence žádných jiných příjmů, není nutné hradit zdravotní pojištění. Předdůchod má pomoci v případech, kdy osoba přijde o zaměstnání v době před vznikem důchodového věku. [5], [6, str. 104]

Při jednorázovém vyrovnání mohou být vyplaceny buď všechny prostředky účastníka najednou anebo jen jejich část a zbytek prostředků prostřednictvím dávky. Odbytné penzijní společnost vyplatí účastníkovi v případě předčasného ukončení smlouvy. Nárok na odbytné vzniká po 24 měsících trvání spoření. Do jeho výše se nezapočítávají státní příspěvky, ty se vrací státu. Jednorázové vyrovnání a odbytné podléhá dani z příjmů fyzických osob. [6, str. 102 – 104]

Jednotlivé druhy dávek penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření dokumentuje tabulka 8:

Tabulka 8 Druhy dávek dle konkrétního zákona

Dávky dle zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem	Dávky dle zákona o doplňkovém penzijním spoření
Starobní penze	Starobní penze na určenou dobu
Invalidní penze	Invalidní penze na určenou dobu
Výsluhová penze	Úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi
Pozůstalostní penze	Úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu
Jednorázové vyrovnání	Jednorázové vyrovnání
Odbytné	Odbytné

Zdroj: [8]; [11]; vlastní zpracování

Třetí pilíř důchodového systému je dnes již tradičním a velmi zajímavým doplněním pilíře prvního. Nespornými výhodami je umožnění svobodného vstupu a zároveň ukončení účasti, možnost libovolné úpravy výše příspěvku, případně jeho přerušování či odložení. Prostředky náleží přímo účastníkovi a jsou součástí dědictví. Spoření není zatíženo vysokými poplatky, účastníkům jsou poskytovány státní příspěvky. Existuje možnost poskytování příspěvků zaměstnavatelem, potenciálně lze provést výběr před vznikem důchodového věku. Naopak nevýhodou je riziko na kapitálových trzích či riziko insolvence penzijní společnosti, což je však stejné jako u druhého pilíře. [6]

3.4.2 Zavedení II. důchodového pilíře

Důchodové spoření upravují dva právní předpisy, zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o důchodovém spoření“) a zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o pojistném na důchodovém spoření“). Základními principy jsou fondové financování, individuální účet, ekvivalence, příspěvkově definovaný systém, dobrovolná účast a náhrada příjmů. Prostředky jsou spravovány penzijními společnostmi a zhodnocovány investicemi na kapitálových trzích. Výše příspěvků je přesně dána a tyto příspěvky jsou použity ve prospěch účastníka a nikoliv na financování dávek jiných účastníků. Princip dobrovolné účasti vyjadřuje, že každý se rozhoduje sám, zda do druhého

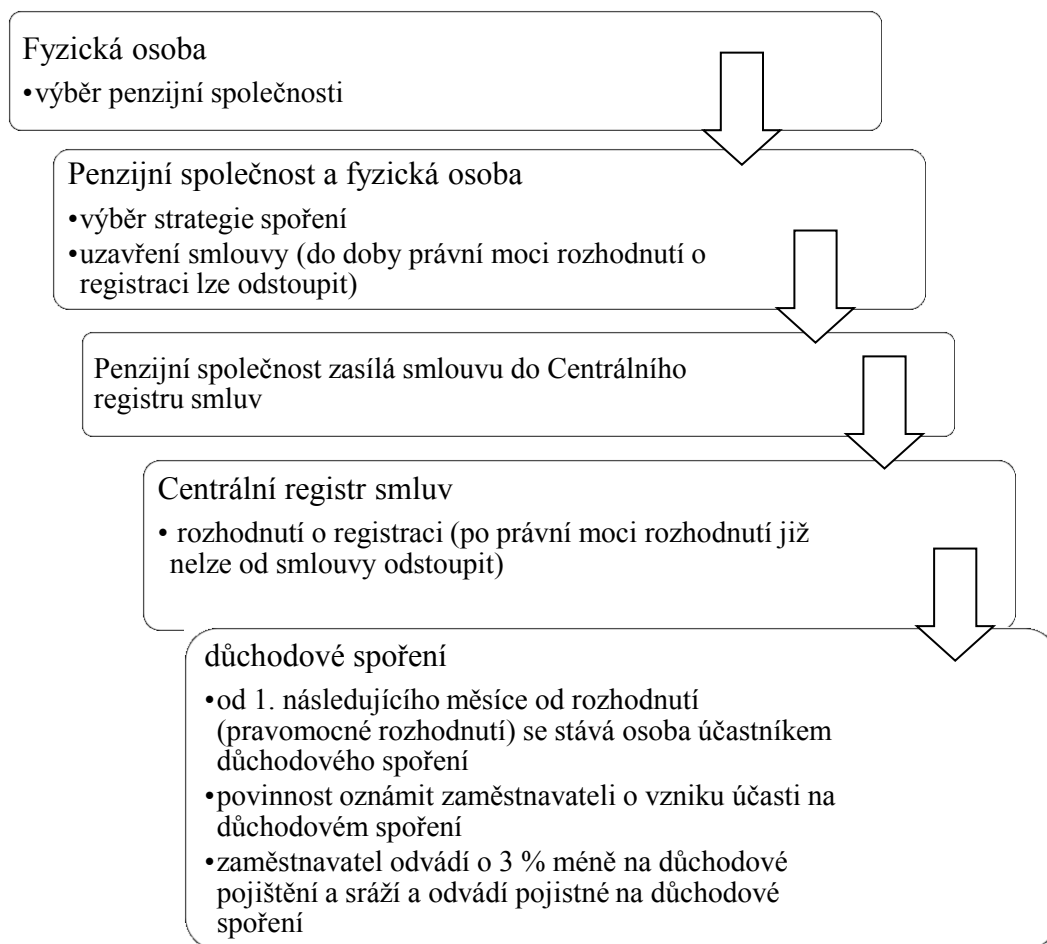
pilíře vstoupí či nikoli. Po vstupu do systému již nelze vystoupit. V rámci důchodového spoření jsou vypláceny dávky v případě stáří, invalidity či úmrtí živitele. [6, str. 45, 46]

Dne 7. 1. 2015 vláda České republiky předložila poslanecké sněmovně návrh na změnu zákona o důchodovém spoření. Cílem návrhu je zastavení vstupu nových účastníků do systému důchodového spoření a jedná se o první krok k ukončení druhého důchodového pilíře. Druhé čtení návrhu na změnu zákona o důchodovém spoření bylo zařazeno na jednání poslanecké sněmovny konané dne 15. 4. 2015. [38]

Účastníci důchodového spoření

V souladu s ustanovením § 2 zákona o důchodovém spoření se účastníkem může stát každá fyzická osoba starší 18 let, uzavře-li smlouvu o důchodovém spoření nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhne věku 35 let. Rozhodující je věk, nikoli výše či druh příjmů. Zájemce o účast ve druhém důchodovém pilíři si nejprve vybírá konkrétní penzijní společnost, se kterou sepíše smlouvu o důchodovém spoření. Ve smlouvě sjedná strategii spoření, kterou považuje za nejvýhodnější. Penzijní společnost i strategii spoření je možné v průběhu let měnit. Uzavřenou smlouvu postoupí penzijní společnost k registraci do Centrálního registru smluv, kterou provádí Specializovaný finanční úřad. Následuje ověření splnění podmínek pro účast na důchodovém spoření a je vydáno rozhodnutí o registraci, které je účinné od prvního dne následujícího měsíce po platném doručení. Klient je od tohoto data registrován a stává se účastníkem důchodového spoření. [5, str. 45] Je-li účastník zaměstnán, je povinen datum registrace nahlásit svému zaměstnavateli či zaměstnavatelům. Proces vzniku účasti na důchodovém spoření vyjadřuje schéma 2. Zaměstnavatel sráží a odvádí pojistné na důchodové spoření a zároveň přizpůsobí odvody na důchodové pojištění. Smlouvu s penzijní společností lze vypovědět pouze do doby, než je vydáno rozhodnutí o registraci v Centrálním registru smluv, jinak účast na důchodovém spoření končí až uzavřením smlouvy o pojištění důchodu, nejdříve po přiznání starobního důchodu podle zákona o důchodovém pojištění anebo účast na důchodovém spoření končí úmrtím účastníka. [6, str. 56 – 60], [12]

Schéma 2 Proces vzniku účasti na důchodového spoření

Zdroj: vlastní zpracování

Výběr pojistného

Pojistné na důchodové spoření je vybíráno Finanční správou České republiky. Důvodem je úzká návaznost na pojistné dle zákona o důchodovém pojištění a podstatný vliv mělo připravované jedno inkasní místo, při jehož aplikaci by Finanční správa vybírala nejen daně a pojistné na důchodové spoření, ale i pojistné na sociální a zdravotní pojištění. Správu pojistného upravuje zákon o pojistném na důchodové spoření a zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“). [40]

Pojistné na důchodové spoření hradí pouze účastník, je poplatníkem pojistného. Zaměstnavatel na pojistné nepřispívá ani nejsou poskytovány státní příspěvky. Vyměřovací

základ je shodný se základem pojistného na důchodové pojištění. Sazba činí 5 % s tím, že 3 % jsou tzv. vyvedena z důchodového pojištění a 2 % odvádí účastník ze svého. Zaměstnavatel či osoba samostatně výdělečně činná určí vyměřovací základ dle pravidel zákona o důchodovém pojištění. Na důchodové pojištění je odvedeno o 3 % méně a z téhož vyměřovacího základu je vypočteno 5%, které jsou odvedeny příslušnému Územnímu pracovišti Finančního úřadu jako pojistné na důchodové spoření. [5, str. 49 – 55] Tabulka 9 zobrazuje přehled sazeb pojistného na důchodové pojištění a důchodové spoření.

Tabulka 9 Sazby důchodového pojištění a důchodového spoření

	Sazba důchodového pojištění při neúčasti na důchodovém spoření (%)	Účastník důchodového spoření	
		Sazba důchodového pojištění (%)	Sazba důchodového spoření (%)
Zaměstnanec	6,5	3,5	3 + 2
Pojistné zaměstnance			
Pojistné zaměstnavatele	25 (26)	25 (26)	--
OSVČ	29,2	26,2	3 + 2

Zdroj: [11], vlastní zpracování

Účastník spoření nemá možnost rozhodnout o výši pojistného, jelikož se odvíjí od výše jeho příjmů. Existují výjimky, např. osoba samostatně výdělečně činná si, při dodržení minimální a maximální hranice, může určit vyšší vyměřovací základ anebo osoba, která se dobrovolně účastní důchodového pojištění si opět při dodržení minimálního a maximálního limitu základ pojistného určí. Vzhledem k nezávanosti vyměřovacího základu na příjem u osob dobrovolně účastných je správcem důchodového spoření Česká správa sociálního zabezpečení, nikoliv Finanční správa a také sazby se od výše uvedených liší. Sazba pojistného na důchodové pojištění činí u osoby dobrovolně účastné při neúčasti na důchodovém spoření 28 % a při účasti 30 %, tedy včetně 2 %, kterými si účastník přispívá ze svých prostředků. Česká správa sociálního zabezpečení převede 5 % na důchodové spoření. [5, str. 49 – 55] Návaznost na příjmy znamená, že pokud účastník nemá příjmy, neodvádí ani pojistné na důchodové spoření. Výhodou je, že není účastník zatížen platbou pojistného, naopak nevýhodou je, že nespoří a dávky v budoucnu budou nižší. [6, str. 61 – 64]

Účastník, který je pouze zaměstnancem, má jen jednu povinnost, a to nahlásit každému svému zaměstnavateli, že se stal účastníkem důchodového spoření a od kdy. Zaměstnavatel, plátcem daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, se stává zároveň plátcem pojistného na důchodové spoření. Důležité je datum právní moci rozhodnutí o registraci, nikoliv datum podpisu smlouvy s penzijní společností. Při každé změně zaměstnání musí účastník svého nového zaměstnavatele upozornit, že je účasten důchodového spoření, aby ten byl schopen správně srazit a odvést pojistné na důchodové pojištění i spoření. Po oznámení přecházejí všechny povinnosti ohledně pojistného na zaměstnavatele, plátce pojistného. Plátcem pojistného musí při výpočtu mzdy zohlednit fakt, že jeho zaměstnanec je účastníkem důchodového spoření. Změní sazbu pojistného na důchodové pojištění, sníží ji o 3 % a ze stejného základu daně vypočítá 5 %, které srazí zaměstnanci z hrubé mzdy a odvede na místně příslušný Finanční úřad. Zároveň s odvodem zašle elektronicky správci pojistného hlášení k záloze na pojistné. Termín odvodu záloh na pojistném a podání hlášení je shodné s termínem pro zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. V hlášení k záloze na pojistném plátcem uvádí údaje o jednotlivých poplatnících. Pomocí těchto údajů může správce pojistného evidovat zálohy na pojistné na jednotlivých osobních účastnických účtech a provést převod prostředků ke správné penzijní společnosti. Rozhodným obdobím pro výpočet pojistného je kalendářní rok, proto jsou měsíční odvody označeny jako zálohy a po skončení rozhodného období podává plátcem pojistného vyúčtování. [6, str. 64 – 68], [14]

Pokud zaměstnanec svému zaměstnavateli neoznámí, že je účastníkem důchodového spoření, je povinen uhradit pojistné sám včetně přírůžky k pojistnému, která činí 10 % v případě, že skutečnost zjistí správce pojistného nebo 5% v případě, že pochybení nahlásí správci pojistného účastník sám či jeho zaměstnavatel. [14]

V praxi je situace řešena tak, že správce pojistného zahájí řízení s poplatníkem, vyžádá si informace od plátce pojistného – příslušné vyměřovací základy a výši pojistného za potřebné měsíce, a poplatníkovi je zaslán platební výměr k uhrazení pojistného a sankce za nesplnění oznamovací povinnosti. Pro plátce daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a pojistného to dále znamená kontaktovat Českou správu sociálního zabezpečení, od které na základě uvedených skutečností dostane zpět 3 % pojistného na důchodové pojištění a vyplatí je zaměstnanci. Takto je vyměřeno za měsíce, o kterých zaměstnavatel

nemohl vědět a od měsíce, kdy již zaměstnavatel ví, že je jeho zaměstnanec účastníkem důchodového spoření, již řádně sráží pojistné, zasílá hlášení a odvádí pojistné.

Osoby samostatně výdělečně činné nemají povinnost platit v průběhu roku zálohy na pojistné. Nemají ani povinnost svou účast na důchodovém spoření oznamovat. Po skončení rozhodného období, kalendářního roku, podá účastník důchodového spoření pojistné přiznání ve stejné lhůtě jako přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Vyměřovací základ pro výpočet pojistného je stejný jako pro pojistné na důchodové pojištění, obdobně jako je tomu u zaměstnanců. Vyměřovací základ ale nemusí být shodný se základem daně pro výpočet daně z příjmů fyzických osob. Základ pojistného nemůže být vyšší než maximální základ pojistného na důchodové pojištění. Sazba je 5 %. Pojistné činí součin vyměřovacího základu a sazby. Splatné je do termínu pro podání pojistného přiznání. Ačkoliv nemá osoba samostatně výdělečně činná povinnost odvádět zálohy na pojistné, má právo si na osobní pojistný účet platit částky až do výše 100 000 Kč ročně, které může použít na úhradu splatného pojistného. [6, str. 70 – 72]

Účast na důchodovém spoření se také projeví na přehledu o příjmech a výdajích pro Českou správu sociálního zabezpečení. Pojistné na důchodové pojištění poté činí o 3 % méně.

V případě neodvedení pojistného včas, neodvádění pojistného zaměstnavatelem z důvodu nesplnění oznamovací povinnosti zaměstnance či na základě doměření pojistného z moci úřední správcem pojistného vzniká dle zákona o pojistném na důchodovém spoření příslušenství daně – úroky, sankce, penále. Příslušenství daně musí být hrazeno na odlišné číslo účtu, jelikož není součástí účtu důchodového spoření, ale je příjmem státního rozpočtu. [12]

Vyinkasované pojistné na důchodové spoření následně Finanční správa převádí příslušné penzijní společnosti.

Penzijní společnosti a správa prostředků v důchodových fondech

Principem druhého důchodového pilíře je zhodnocování prostředků každého z účastníků v důchodových fondech spravovaných penzijními společnostmi. Instituce, penzijní

společnosti, které mají ambici působit v oblasti důchodového spoření, musí získat kompetentní licenci, jejich činnost je regulována a jsou pod přísným dohledem České národní banky. Musí se jednat o akciovou společnost se sídlem na území České republiky, povinností je mít počáteční kapitál nejméně 300 milionů Kč a je třeba jej průběžně uchovávat ve výši přiměřené prostředkům účastníků. [6, str. 46 – 54] V roce 2015 se důchodovým spořením zabývá pět penzijních společností:

- Allianz penzijní společnost,
- ČSOB Penzijní společnost,
- KB Penzijní společnost,
- Penzijní společnost České pojišťovny a
- Penzijní společnost České spořitelny.

Povolení obdržela i Raiffeisen penzijní společnost, která v červnu roku 2014 tento produkt opustila s odůvodněním, které uvádí na svých webových stránkách: „*S ohledem na plánované a politicky velice silně proklamované ukončení důchodového spoření (tzv. 2. pilíře důchodové reformy) převedla Raiffeisen penzijní společnost správu svých důchodových a účastnických fondů na Penzijní společnost České pojišťovny.*“ [41]

Penzijní společnosti příspěvky nevybírají, ani se nestávají vlastníky poskytnutých financí, pouze prostředky účastníků spravují, a to odděleně od svého majetku. Prostředky účastníků a jejich zhodnocení, tzv. důchodové jednotky, jsou vedeny na důchodových účtech a jsou shromažďovány v důchodových fondech. Důchodové fondy upravují § 38 – § 74 zákona o důchodovém spoření. Z ustanovení vyplývá, že penzijní společnosti tvoří čtyři důchodové fondy: důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. Každý musí mít svá pravidla, ve kterých je stanoven způsob investování, rizika a všechny potřebné informace, podle kterých se může účastník spoření rozhodnout o způsobu investování. Může zvolit jeden fond anebo rozdělit prostředky mezi více fondy. [6, str. 46 – 48]

Penzijní společnost poskytne účastníkovi doporučení ohledně volby důchodového fondu či jejich kombinaci, samotný výběr je na samotném účastníkovi. Změny strategie spoření jsou v průběhu let možné, penzijní společnost je oprávněna úkon zpoplatnit. V době před

odchodem účastníka do důchodu musí být dodržen postup ve volbě důchodového fondu, tak aby nedošlo k významnému znehodnocení dosažených výnosů. [6, str. 56, 57]

Penzijní společnosti mají povinnost poskytovat informace, a to jak České národní bance, tak účastníkům důchodového spoření. Jde o výroční zprávy či výpisy o stavu zhodnocovaných prostředků důchodového spoření. Určité údaje musí být zveřejněny i na internetových stránkách společnosti. Dle ustanovení § 32 – § 34 zákona o důchodovém spoření má penzijní společnost nárok na úplatu a poplatky, které se musí pohybovat v rozmezí daných těmito paragrafy. Poplatky jsou jednorázové, striktně definované, a to za změnu strategie spoření, převod prostředků účastníka do jiné penzijní společnosti, odeslání výpisu častěji než jednou ročně, poskytování informací jiným způsobem, než stanoví zákon. [6, str. 51, 52], [12]

Dávky důchodového spoření

Výplatu dávek provádí životní pojišťovny na základě smlouvy sepsané mezi účastníkem spoření a jím vybranou životní pojišťovnou. Smlouva je uzavírána při ukončení spořicí fáze důchodového spoření. Prostředky účastníka se v tomto stadiu mohou, v souladu s § 13 zákona o důchodovém spoření, použít třemi způsoby:

- na úhradu jednorázového pojistného na pojištění důchodu – nárok vzniká dnem, kdy je účastníkovi přiznán starobní důchod z důchodového pojištění, nepromlčuje se;
- na úhradu 60 % prostředků účastníka do státního rozpočtu – v případě, kdy je účastník poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně a požádá o starobní důchod z důchodového pojištění ve výši tohoto invalidního důchodu (vyváděná 3 % jsou tím navrácena do důchodového pojištění a důchod z I. pilíře může být vyplácen bez krácení), zbylých 40 % je využito na úhradu jednorázového pojistného na pojištění důchodu;
- na úhradu prostředků účastníka v souvislosti s převodem důchodových práv do důchodového systému Evropských společenství.

Zemře-li účastník důchodového spoření ve fázi spoření, jsou prostředky součástí dědictví. V případě, že je dědic nezletilý, obdrží sirotčí důchod na dobu 5 let. V případě, že je dědic

zletilý, je nutné v Centrálním registru smluv ověřit, zda dědic je či není účastníkem důchodového spoření. Pokud ano, potom se prostředky převedou na jeho osobní důchodový účet ve výši dědického podílu do jednoho měsíce ode dne, kdy o to dědic písemně požádal. Pokud dědic starší 18 let není účastníkem důchodového spoření, budou mu prostředky poskytnuty dle rozhodnutí soudu s tím, že o ně písemně požádá. [12]

Penzijní společnost kontaktuje dva měsíce před tím, než účastník dosáhne důchodového věku dle zákona o důchodovém pojištění, životní pojišťovny se žádostí o předložení závazné nabídky pro konkrétního klienta. Nabídka je závazná šest měsíců a je jednou z možností, podle kterých si účastník pojišťovnu vybírá. Může využít i jiné dostupné informace jako jsou webové stránky jednotlivých pojišťoven či informace od penzijní společnosti. S vybranou životní pojišťovnou uzavře účastník smlouvu o pojištění důchodu, ve které je uvedeno, jaký typ dávky bude poskytován, pravidla výpočtu důchodu, podrobnosti o vyplácení důchodu apod. Po sjednání smlouvy již není možné druh důchodu změnit, jelikož je dle příslušného druhu důchodu a výše naspořených prostředků vypočtena měsíční splátka. Jakmile je smlouva s životní pojišťovnou uzavřena, je zaregistrována v Centrálním registru smluv a penzijní společnost převede prostředky účastníka ve prospěch životní pojišťovny. Životní pojišťovna následně vyplácí důchod dle smlouvy a vybrané pojistné dále investuje. [6, str. 74, 75]

Důchody, které lze podle § 18 zákona o důchodovém spoření sjednat:

- Doživotní starobní důchod,
- Doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let,
- Starobní důchod na dobu 20 let,
- Sirotčí důchod na dobu 5 let.

Výpočet doživotního starobního důchodu se odvíjí od naspořené částky a očekávané doby dožití. Jde o pravidelný měsíční příjem až do smrti a je vyplácen jen účastníkovi. Výplata končí dnem úmrtí účastníka. V případě, že důchodce zemře dříve, než vyčerpá naspořenou částku, upotřebí životní pojišťovna prostředky ve prospěch ostatních důchodců. V opačném případě, kdy důchodce žije déle, než byla očekávaná doba dožití, důchod je vyplácen dál z prostředků životní pojišťovny. [5, str. 71 – 75]

Doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu tří let je vypočítán stejně jako předchozí, ale v případě úmrtí účastníka je tento důchod, ve stejné výši, ještě vyplácen po dobu tří let osobě, kterou účastník určil. Může se jednat pouze o jednu osobu. [6, str. 76]

Výše starobního důchodu na dobu 20 let vychází z úhrnu naspořených prostředků, které se vydělí číslem 240 (20 let po 12 měsících). Tento druh důchodu je součástí dědictví. Pokud by důchodce během vyplácení důchodu zemřel, budou vypočtené měsíční splátky placeny dědicům. Naspořené prostředky tak budou účastníkovi důchodového spoření poskytnuty v plné výši. [6, str. 77]

Sirotčí důchod na dobu 5 let je poskytován v případě, že účastník důchodového spoření zemře v době spoření a jeho dědic nedosáhl věku 18 let. V takovém případě jsou prostředky převedeny na pojistnou smlouvu o pojištění sirotčího důchodu ve prospěch nezletilého, a to ve výši odpovídající dědickému podílu. [12]

Vyplácený důchod se dle § 18 odst. 2 zákona o důchodovém spoření vždy k 1. dubnu kalendářního roku zvyšuje způsobem a za podmínek stanovených vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí o zvyšování důchodů vyplácených z pojistné smlouvy o pojištění důchodu = důchod je pravidelně valorizován. [12]

Pojistné na důchodové spoření není daňově zvýhodněno, na druhou stranu jsou dávky od daně osvobozeny. Pouze v případě, že by dávky v součtu z důchodového pojištění a důchodového spoření byly vyšší než 36násobek minimální mzdy, pak částka převyšující tuto hranici podléhá dani z příjmů fyzických osob. Předmětem daně nepodléhající osvobození je také důchod v případě, že jsou příjmy poplatníka ze závislé činnosti, z podnikání či z nájmu vyšší než 840 000 Kč za kalendářní rok. [6, str. 78]

Důchodové spoření má svá pozitiva i negativa. K pozitivním prvkům lze zařadit fakt, že prostředky na důchodovém účtu náleží přímo účastníkovi a nepůsobí zde prvek solidarity. Dávky jsou tak přímo úměrné naspořeným prostředkům. Prostředky důchodového spoření jsou navíc chráněny před exekucí, bohužel vyplácené dávky již nikoliv. Poplatky za správu důchodových fondů jsou nižší oproti jiným finančním investicím. Pojistné je vázáno na skutečný příjem účastníka, ocitne-li se osoba bez příjmu, neodvádí ani pojistné. Také ale za tuto dobu nic nenaspoří. Mezi negativa patří skutečnost, že ačkoliv se každý může

svobodně rozhodnout, zda do druhého pilíře vstoupí, nemůže svou účast na důchodovém spoření ukončit. Nemá možnost se k naspořeným prostředkům dostat dříve, než mu je přiznán starobní důchod dle zákona o důchodovém pojištění. Negativní jsou i rizika spojená s důchodovým spořením, jako je např. nevhodné investování penzijní společnosti či pokles kapitálových trhů. Rizikem je i zaměstnavatel, který by za zaměstnance neodváděl pojistné. [6, str. 80 – 82]

Návrh na zrušení II. pilíře

Již v době přípravy zákonů týkajících se druhého důchodového pilíře (2010 – 2012), i v době uvedení do praxe (1. 1. 2013), opoziční politické strany deklarovaly, že s důchodovou reformou v této podobě nesouhlasí a budou-li mít příležitost, takový systém zruší. Což se s největší pravděpodobností i stane.

Vláda dne 12. 11. 2014 rozhodla o ukončení druhého důchodového pilíře a dne 7. 1. 2015 předložila sněmovně návrh na změnu zákona o důchodovém spoření, s tím, že žádala o vyslovení souhlasu již v prvním čtení. Této žádosti sněmovna nevyhověla a přikázala návrh k projednání výborům. Projednávání návrhu zákona, kterým se mění zákon o důchodovém spoření, je v rámci druhého čtení na schůzi Poslanecké sněmovny zařazeno na jednání konané dne 15. 4. 2015. [38]

Cílem změny je zastavení vstupu nových účastníků do systému důchodového spoření. Zároveň se prodlužuje výjimka z limitů investování a zrušuje se podmínka 50 tisíc účastníků v důchodovém fondu. [39]

Návrhem je zahájen proces směřující k ukončení II. penzijního pilíře. Ministerstvo financí bude dle Plánu legislativních prací pro rok 2015 společně s Ministerstvem práce a sociálních věcí podávat návrh zákona o ukončení důchodového spoření a návrh zákona, kterým se mění některé zákony související s ukončením důchodového spoření. [27]

Odborná komise pro důchodovou reformu předložila v rámci návrhu na ukončení důchodového spoření dvě časové varianty – s účinností od 1. 1. 2016 a s účinností od 1. 1. 2017.

V rámci procesu ukončení důchodového spoření musí mj. dojít k zastavení plateb ke zvolenému období (leden 2016 nebo 2017). Účastníci důchodového spoření dostanou od penzijní společnosti možnost zvolit si způsob vypořádání prostředků (do konce března 2016 nebo 2017), a to vyplacení v hotovosti anebo převedení prostředků na doplňkové penzijní spoření. Bude existovat možnost doplatit si pojistné chybějící na důchodovém pojištění za období účasti důchodového spoření. K 1. 7. 2016 (2017) by mělo dojít mj. ke zrušení důchodových fondů a ke zrušení povolení k provozování důchodového spoření. Konečný termín pro vypořádání prostředků účastníků penzijní společnosti by byl 31. prosinec zvoleného roku (2016 nebo 2017). Nevypořádané prostředky převede penzijní společnost na účet u Finanční správy. [21]

4 Praktická část

Následující část diplomové práce prezentuje na příkladech jednotlivé druhy důchodových pilířů, jejich výhody či nevýhody, možnosti kombinací.

Úvodní část, kapitola 4.1, se zabývá prvním důchodovým pilířem – důchodovým pojištěním. Příklad č. 1 znázorňuje orientační výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013, 2014, 2015 v závislosti na výši hrubé mzdy včetně vyjádření procentuálního poměru výše důchodu ke mzdě. Významné diference mezi lety 2013 – 2015 nacházíme zejména v redukčních hranicích, které jsou v každém roce odlišné. Příklady č. 2 a č. 3 srovnávají eventuality pojištěnce při podávání žádosti o starobní důchod. Jde o komparaci různých možností odchodu do starobního důchodu s využitím předčasného důchodu, podání žádosti o důchod ke dni vzniku nároku na důchod anebo tzv. přesluhování, a to bez pobírání starobního důchodu či při pobírání starobního důchodu.

Kapitola 4.2 hodnotí druhý důchodový pilíř – důchodové spoření. Realizována je komparace výše starobního důchodů bez účasti v druhém důchodovém pilíři a při účasti v druhém důchodovém pilíři.

Kapitola 4.3 hodnotí třetí důchodový pilíř, a to jak penzijní připojištění se státním příspěvkem, tak doplňkové penzijní spoření. Dokazuje vliv výše vkladu účastníka, počtu let spoření při dané výši zhodnocení a orientační výpočet penze z naspořených prostředků.

Závěrem praktické části je zhodnocení provedených kalkulací a jejich syntéza.

4.1 I. důchodový pilíř – důchodové pojištění

Modelový příklad č. 1:

Komparace případů s rozdílným rokem odchodu do starobního důchodu pro různé příjmové skupiny, za jinak stejných podmínek (a zároveň bez ohledu na konkrétní podmínky pojištěnců jako jsou např. vyloučené doby apod.).

- a) nárok na starobní důchod v letech 2013 – 2015, kdy pan Adam má nárok na přiznání důchodu v roce 2013, pan Dvořák v roce 2014 a pan Novák v roce 2015;

doba pojištění je 42 let;

vyměřovací základ pojištěnce (hrubá mzda) činil přibližně 50 % průměrné mzdy.

Výpočty starobního důchodu za daných podmínek znázorňuje tabulka 10:

Tabulka 10 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši 50 % průměrné mzdy)

Pojištěnec	Pan Adam	Pan Dvořák	Pan Novák
Nárok na odchod do důchodu v roce	2013	2014	2015
Potřebná doba pojištění (počet let)	29	30	31
Doba pojištění (počet let)	42	42	42
Procentní sazba (doba pojištění * 1,5%)	63	63	63
Osobní vyměřovací základ	12 937	12 966	13 301
Výpočtový základ	11 807	11 819	12 123
Základní výměra důchodu v Kč	2 330	2 340	2 400
Procentní výměra důchodu v Kč	7 439	7 446	7 638
Starobní důchod v Kč	9 769	9 786	10 038
Poměr důchodu k hrubé mzdě (%)	75,51	75,47	75,47
Poměr důchodu k čisté mzdě (%)	89,03	88,97	89,45

Poznámka: Hrubá mzda je počítána ve výši osobního vyměřovacího základu.

Čistá mzda je hrubá mzda snižená o pojistné a daň z příjmů fyzických osob.

Zdroj: [30]; vlastní zpracování

Jak vyplývá z příkladu č. 1 písm. a), podmínky ze strany pojištěnce jsou ve všech třech případech stejné. Všichni žádají o starobní důchod ke dni jeho nároku a splnili potřebnou dobu pojištění. Konkrétně jejich doba pojištění je pro srovnatelnost výsledků stejná, 42 let, a pro zjednodušení není počítáno s dalšími eventualitami, které běžně do výpočtu

starobního důchodu vstupují, jako jsou např. vyloučené doby. Při době pojištění 42 let bez dalších vstupů činí procentní sazba pro stanovení procentní výměry důchodu 63 % ($42 \cdot 1,5 \%$).

Výpočtový základ pro stanovení procentní výměry důchodu je ovlivněn redukčními hranicemi stanovenými zákonem o důchodovém pojištění, které byly předmětem úprav tohoto zákona. První redukční hranice zůstává ve stejné výši i po roce 2014 – 44 % průměrné mzdy, včetně výše započtení osobního vyměřovacího základu 100 %. K transformaci došlo u druhé redukční hranice, a to jak v její výši, ze 116 % na 400 % průměrné mzdy, tak v možnosti započtení vyměřovacího základu z 27 % v roce 2013 na 26 % od roku 2014. Změna ohledně třetí redukční hranice je u příjmu ve výši přibližně poloviny průměrné mzdy irelevantní. Právě vzhledem k této výši příjmu, příklad č. 1 písm. a) vyjadřuje, že změna redukčních hranic a výše započtení osobního vyměřovacího základu do výpočtového základu nemá podstatný vliv. Výše starobního důchodu je ve všech uvedených letech na stejné úrovni a náhradový poměr důchodu ke mzdě je v obdobné výši. Výše důchodu vůči hrubé mzdě činí přibližně 75,5 %, je patrný pokles mezi roky 2013 a následujícími roky, což vychází právě z důvodu transformace druhé redukční hranice, která v roce 2013 činila 27 % a v letech 2014 a 2015 je ve výši 26 %.

- b) nárok na starobní důchod v letech 2013 – 2015, kdy pan Adam má nárok na přiznání důchodu v roce 2013, pan Dvořák v roce 2014 a pan Novák v roce 2015;
- doba pojištění je 42 let;
- vyměřovací základ pojištěnce (hrubá mzda) činil přibližně výši průměrné mzdy.

Výpočty starobního důchodu za daných podmínek znázorňuje tabulka 11:

Tabulka 11 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši průměrné mzdy v Kč)

Pojištěnec	Pan Adam	Pan Dvořák	Pan Novák
Nárok na odchod do důchodu v roce	2013	2014	2015
Potřebná doba pojištění (počet let)	29	30	31
Doba pojištění (počet let)	42	42	42
Procentní sazba (doba pojištění * 1,5%)	63	63 %	63 %
Osobní vyměřovací základ	25 865	25 922	26 592
Výpočtový základ	15 298	15 187	15 579
Základní výměra důchodu v Kč	2 330	2 340	2 400
Procentní výměra důchodu v Kč	9 638	9 568	9 815
Starobní důchod v Kč	11 968	11 908	12 215
Poměr důchodu k hrubé mzdě (%)	46,27	45,94	45,93
Poměr důchodu k čisté mzdě (%)	60,19	59,78	59,93

Poznámka: Hrubá mzda je počítána ve výši osobního vyměřovacího základu.

Čistá mzda je hrubá mzda snižená o pojistné a daň z příjmů fyzických osob.

Zdroj: [30], vlastní zpracování

Základ výpočtu je u příkladu č. 1 písm. b) stejný jako v případě předchozím, rozdílem je pouze výše hrubé mzdy pojištěnce. Opět i v tomto případě nejsou rozdíly ve výši reálného důchodu nijak odlišné. Druhá redukční hranice, platná do roku 2014, činí 116 % průměrné mzdy, a tak její transformace na výši 400 % průměrné mzdy od roku 2015 nijak neovlivní výpočet starobního důchodu z příjmu ve výši průměrné mzdy. I zde je patrná diference mezi rokem 2013 a lety 2014 a 2015, ze stejného důvodu jako v předešlém případě, ovšem rozdíl je významnější, jelikož příjem mezi první a druhou redukční hranicí je zřetelně vyšší. Příjmy započítávané ve výši 27 % případně 26 % jsou ve výši 14 476 Kč, 14 507 Kč a 14 883 Kč, zatímco u příjmů ve výši 50 % průměrné mzdy překročily první redukční hranici jen o 1 548 Kč, 1 551 Kč a 1 592 Kč. Proto je rozdíl mezi náhradovým poměrem důchodu ke mzdě mezi roky 2013 a 2014 v případě příjmu ve výši průměrné mzdy vyšší než v případě příjmu ve výši poloviny průměrné mzdy.

Procentuální poměr důchodu k hrubé mzdě je již výrazně nižší, činí v tomto konkrétním případě přibližně 46 % a k čisté mzdě přibližně 60 %.

c) nárok na starobní důchod v letech 2013 – 2015, kdy pan Adam má nárok na přiznání důchodu v roce 2013, pan Dvořák v roce 2014 a pan Novák v roce 2015;

doba pojištění je 42 let;

vyměřovací základ pojištěnce (hrubá mzda) činil přibližně čtyřnásobek průměrné mzdy.

Výpočty starobního důchodu za daných podmínek znázorňuje tabulka 12:

Tabulka 12 Výpočet starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2013 – 2015 (hrubá mzda ve výši 4násobku průměrné mzdy v Kč)

Pojištěnec	Pan Adam	Pan Dvořák	Pan Novák
Nárok na odchod do důchodu v roce	2013	2014	2015
Potřebná doba pojištění (počet let)	29	30	31
Doba pojištění (počet let)	42	42	42
Procentní sazba (doba pojištění * 1,5%)	63	63	63
Osobní vyměřovací základ	102 582	102 837	105 433
Výpočtový základ	30 207	32 275	36 078
Základní výměra důchodu v Kč	2 330	2 340	2 400
Procentní výměra důchodu v Kč	19 031	20 334	22 730
Starobní důchod v Kč	21 361	22 674	25 130
Poměr důchodu k hrubé mzdě (%)	20,82	22,05	23,84
Poměr důchodu k čisté mzdě (%)	29,37	31,10	33,64

Poznámka: Hrubá mzda je počítána ve výši osobního vyměřovacího základu.

Čistá mzda je hrubá mzda snižená o pojistné a daň z příjmů fyzických osob.

Zdroj: [30], vlastní zpracování

Příklad č. 1 písm. c) vyjadřuje výpočet starobního důchodu v případě, kdy je vyměřovací základ ve výši čtyřnásobku průměrné mzdy. Zde jsou zohledněny všechny tři redukční hranice. Významný vliv má zejména hodnota, která se v rozmezí jednotlivých redukčních

hranic započítá. V letech 2013 a 2014 zákon o důchodovém pojištění rozlišuje tři redukční hranice. Pro konečnou výši starobního důchodu je rozhodující jaká výše mzdy do určité hranice vstupuje a jaká část mzdy je v jednotlivých letech započítávána.

V roce 2013 v uvedeném příkladu č. 1 písm. c) vstupuje 71 % osobního vyměřovacího základu mezi druhou a třetí redukční hranici, kde lze v roce 2013 započítat do výpočtového základu pouze 19 % vyměřovacího základu. To je důvodem nízké relace důchodu ke mzdě – k hrubé mzdě 20,82 % a k čisté mzdě 29,37 %.

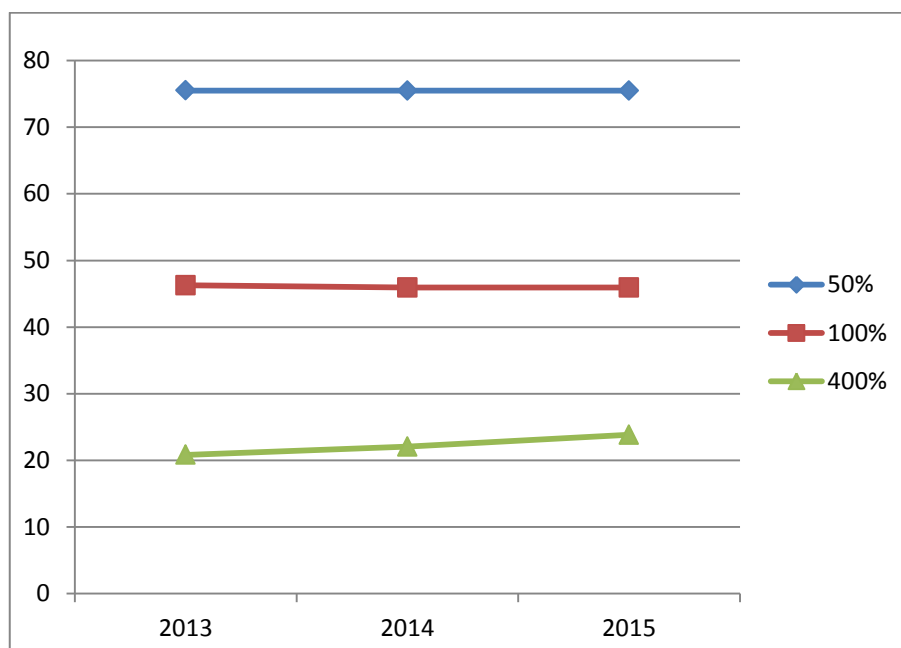
V roce 2014 je rozložení osobního vyměřovacího základu mezi redukční hranice totožné s rokem 2013, ale do výpočtového základu lze započítat 22 % vyměřovacího základu, tj. o 3 % více než v roce 2013. Tato skutečnost změní i reálnou výši starobního důchodu, a to tak, že ji zvýší, jelikož procento započtení výše vyměřovacího základu do základu výpočtového se zvyšuje v té části, která tvoří nejvýznamnější část osobního vyměřovacího základu. Náhradový poměr důchodu k hrubé mzdě je tak vyšší o více než jen 1 % a činí 22,05 %. Poměr důchodu k čisté mzdě činí 31,1 %.

Od roku 2015 existují pouze dvě redukční hranice. Vyměřovací základ do první redukční hranice se započítává zcela, mezi první a druhou redukční hranicí ve výši 26 % vyměřovacího základu a k vyměřovacímu základu nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží. V uvedeném příkladu č. 1 písm. c) se reálná výše důchodu oproti rokům 2013 a 2014 zvýší, jelikož možnost započítat 26 % vyměřovacího základu je vyšší procento, než v roce 2013 (možno započítat 27 % a 19 % - v průměru 23 %) i v roce 2014 (možno započítat 26 % a 22 % - v průměru 24 %). Náhradový poměr důchodu ke mzdě je tak opět vyšší než v roce 2014 o 1,79 % a činí k hrubé mzdě 23,84 %. Poměr důchodu k čisté mzdě činí 33,64 %.

Stav, že se k vyměřovacímu základu nad druhou redukční hranicí nepřihlíží, znamená, že se do výpočtového základu započítají pouze příjmy do výše čtyřnásobku průměrné mzdy. Tato skutečnost souvisí s existencí maximálního vyměřovacího základu, kdy příjmy převyšující 48násobek průměrné mzdy nepodléhají pojistnému. Má-li pojištěnec vyměřovací základ vyšší než čtyřnásobek průměrné mzdy, výpočtový základ bude vždy stejný, např. v roce 2015 může být výpočtový základ maximálně ve výši 36 341 Kč. Náhradový poměr důchodu ke mzdě tím bude klesat.

Poměr důchodu ke mzdě se s výší mzdy významně mění, projevuje se zde výrazný prvek solidarity, který k průběžnému systému důchodového pojištění patří. Přehledně tento jev vyjadřuje následující graf 3, ve kterém jsou využity údaje o tomto poměru z předchozích tabulek (Tabulka 10, Tabulka 11, Tabulka 12):

Graf 3 Podíl výše starobního důchodu k hrubé mzdě za roky 2013 - 2015

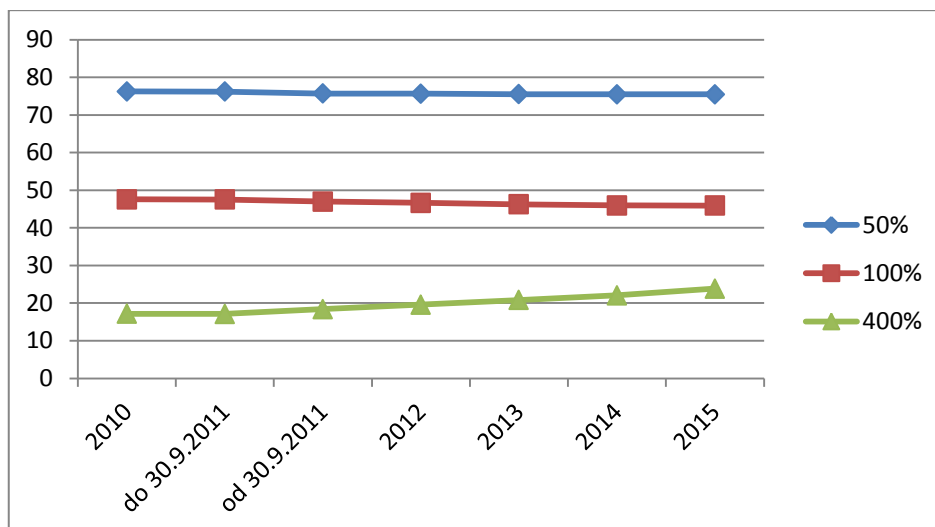

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 3 vyplývá, že pro osoby s nižšími příjmy nebude rozdíl mezi mzdou a starobním důchodem tak výrazný. Lze konstatovat, čím je nižší mzda, tím je menší diference mezi životní úrovní v době aktivního života a po odchodu do důchodu.

Graf 3 prezentuje stagnující tendenci poměrového ukazatele u nižšího a průměrného příjmu a mírně stoupající vývoj u nadprůměrného příjmu. Pro vyšší vypovídací schopnost vývoje poměrového ukazatele je nutné zahrnout i několik předcházejících let, zejména rok 2011, kdy došlo ke změně výpočtu procentní výměry právě z hlediska prvku solidarity.

Graf 4 Podíl výše starobního důchodu k hrubé mzdě za roky 2010 - 2015

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4 zahrnující roky 2010 až 2015 dokazuje stoupající vývoj poměru starobního důchodu vůči mzdě u příjmu ve výši čtyřnásobku průměrné mzdy.

Modelový příklad č. 2:

Pan Adam, narozený 10. 2. 1951, důchodový věk dle zákona o důchodovém pojištění činí 62 roků a 8 měsíců. Nárok na odchod do důchodu má dne 10. 10. 2013, pokud jeho doba pojištění dosáhla 29 let. Pan Adam byl zaměstnán celý život od ukončení školy, doba pojištění činí 42 let (pro zjednodušení není v příkladu použita žádná vyloučená doba). Hrubý měsíční příjem pana Adama je přibližně ve výši průměrné mzdy. Příklad zahrnuje komparaci dat v případě, kdy pojištěnec má možnost setrvat ve svém dosavadním zaměstnání a rozhoduje se, kdy zažádá o starobní důchod. Je nutné stanovit rozdíl výše starobního důchodu při využití předčasného důchodu, při zažádání o starobní důchod v době dosažení důchodového věku a při přesluhování bez pobírání důchodu. Výpočet starobního důchodu znázorňuje tabulka 13:

Tabulka 13 Výpočet starobního důchodu v závislosti na datu podání žádosti o starobní důchod

		Osobní vyměřovací základ	Procentní sazba (%)	Výpočtový základ	Starobní důchod v Kč
2012	předčasný starobní důchod (1. 12. 2012)	25 118	57,9	14 997	10 955
2013	Valorizovaný důchod z r. 2012 v Kč	60 + 0,9 % z procentní výměry: 139 + 10 955 = 11 094			
	starobní důchod v době dosažení důchodového věku (1. 11. 2013)	25 865	63	15298	11 968
2014	Valorizovaný důchod z r. 2012 v Kč	10 + 0,4 % z procentní výměry: 46 + 11 094 = 11 140			
	Valorizovaný důchod z r. 2013 v Kč	49 + 11 968 = 12 017			
	přesluhování bez pobírání důchodu (1. 8. 2014)	25 922	67,5	15 187	12 592
2015	Valorizovaný důchod z r. 2012 v Kč	60 + 1,6 % z procentní výměry: 201 + 11 140 = 11 341			
	Valorizovaný důchod z r. 2013 v Kč	215 + 12 017 = 12 232			
	Valorizovaný důchod z r. 2014 v Kč	225 + 12 592 = 12 817			
	přesluhování bez pobírání důchodu (1. 8. 2015)	26 592	73,5	15 579	13 851

Zdroj: [30], vlastní zpracování

Při využití předčasného starobního důchodu je nutné započítat chybějící dny do dosažení důchodového věku, které sníží procentní výměru důchodu. Použité datum v příkladu, 1. 12. 2012, znamená, že do dosažení důchodového věku zbývá 313 dnů, tj. 3 celé a 1 započaté čtvrtletí, tedy celkem se krátí procentní výměra důchodu o 4 čtvrtletí. Výše předčasného důchodu je tak samozřejmě nejnižší ze všech variant. Předčasný důchod není pro pojištěnce výhodný – při jeho vyplácení není možné vykonávat výdělečnou činnost a zůstává ve stejné výši i po dosažení důchodového věku. Je však významným faktorem zejména v případech, kdy občan před dosažením důchodového věku ztratí zaměstnání a nemá jinou pracovní příležitost.

Pan Adam v tomto příkladu však možnost zaměstnání má, a proto je pro něj výhodné setrvat v zaměstnání co nejdéle, jelikož jak dokazují výpočty v tabulce č. 13 je úroveň důchodu, respektive její procentní výměra, při přesluhování bez pobírání důchodu za každé ukončené čtvrtletí navyšována o 1,5 %. Výsledná výše starobního důchodu při přesluhování bez pobírání důchodu tak významně převyšuje i valorizovaný důchod z předchozích let.

Modelový příklad č. 3:

Od 1. 1. 2010 zákon o důchodovém pojištění umožňuje pojištěnci při pobírání starobního důchodu pracovat bez omezení, a navíc dochází i k navyšování důchodu. Je proto vhodné provést, kromě výše uvedeného příkladu č. 2, i srovnání kombinací pobírání důchodu a výdělečné činnosti. Pan Adam, narozený 10. 2. 1951, má nárok na přiznání starobního důchodu dne 10. 10. 2013. První varianta vyjadřuje situaci, kdy pan Adam v době, kdy dosáhne důchodového věku, požádá o starobní důchod a ukončí výdělečnou činnost. Ve druhé variantě též požádá o starobní důchod, avšak dál zůstává v pracovním poměru až do 30. 11. 2015. Třetí varianta kombinuje možnost přesluhování bez pobírání důchodu s přesluhováním při pobírání plného důchodu. Čtvrtá varianta počítá s přesluhováním bez pobírání důchodu, v okamžiku podání žádosti o starobní důchod je ukončena výdělečná činnost. Příklad zohledňuje příjem přibližně ve výši průměrné mzdy daného roku; v roce 2013 činí hrubá mzda pana Adama 25 917 Kč (čistá mzda 19 916 Kč) a v letech 2014 i 2015 činí jeho hrubá mzda 26 600 Kč (čistá mzda 20 389 Kč). Výsledné výše starobního důchodu jsou uvedeny v následující tabulce 14:

Tabulka 14 Výše starobního důchodu v závislosti na období a termínu podání žádosti o důchod (Kč)

Výše starobního důchodu				
Období:	Pojištěnec požádá o důchod a dále již nepracuje	Pojištěnec žádá o důchod a dále pracuje (do 30. 11. 2015)	Pojištěnec žádá o důchod až k 1. 8. 2014, pracuje (do 30. 11. 2015)	Pojištěnec žádá o důchod až k 1. 12. 2015, do té doby pracuje
11/2013	11 968	11 968	0	0
01/2014	12 017	12 017	0	0
08/2014	12 017	12 017	12 592	0
01/2015	12 232	12 232	12 817	0
12/2015	12 232	12 311	12 859	14 085

Zdroj: [30], vlastní zpracování

Varianta první, ve které pojištěnec požádá o důchod v období dosažení důchodového věku a dále již nepracuje, vyjadřuje výši starobního důchodu v době přiznání důchodu a postupné navyšování formou tzv. valorizace (tabulka č. 14). V roce 2013 pak tvoří příjem pana Adama od ledna do října jeho mzda a od listopadu do prosince starobní důchod ($10 * 19\,916 + 2 * 11\,968 = 223\,096$). V letech 2014 a 2015 je jeho příjmem již jen starobní důchod ($12 * 12\,017 = 144\,204$ a $12 * 12\,232 = 146\,784$).

Odlisný postup nalezneme ve druhé variantě. Pan Adam zažádá a je mu přiznán starobní důchod v období dosažení důchodového věku, avšak pracuje i nadále se stávající výší mzdy. Po uplynutí příslušného období, dvou let, a zároveň při ukončení zaměstnání žádá o přepočtení důchodu z důvodu navýšení procentní výměry. Za rok 2013 obdrží příjmy ze zaměstnání za celý rok a od listopadu 2013 i starobní důchod ($12 * 19\,916 + 2 * 11\,968 = 262\,928$). V roce 2014 tvoří příjem pana Adama příjmy ze zaměstnání a starobní důchod po celý rok ($12 * 20\,389 + 12 * 12\,017 = 388\,872$). V roce 2015 obdrží pan Adam od ledna do listopadu příjmy ze zaměstnání a také starobní důchod za celý rok, s tím, že od prosince dojde na základě jeho žádosti ke zvýšení starobního důchodu z důvodu přesluhování ($11 * 20\,389 + 11 * 12\,232 + 12\,311 = 371\,142$).

V případě třetí varianty je kombinováno tzv. přesluhování bez pobírání důchodu a pobírání plného starobního důchodu. Pojištěnec má nárok na důchod 10. 10. 2013, ale nepožádá o jeho vyplácení a pokračuje ve výdělečné činnosti, a proto tvoří jeho příjmy v roce 2013

pouze mzda ze zaměstnání ($12 * 19\,916 = 238\,992$). K 1. 8. 2014 podává žádost o starobní důchod, který je mu přiznán a vypočten včetně doby přesluhování bez pobírání důchodu. Příjmy roku 2014 se skládají ze mzdy a od srpna 2014 ze starobního důchodu ($12 * 20\,389 + 5 * 12\,592 = 307\,628$). Výdělečnou činnost pan Adam k 30. 11. 2015 ukončil a požádal o zvýšení důchodu z důvodu přesluhování, dále bude pobírat již jen starobní důchod. V roce 2015 tak jeho příjmy činí 378 125 Kč ($11 * 20\,389 + 11 * 12\,817 + 12\,859$).

Čtvrtá varianta prezentuje situaci, kdy dotyčný pojištěnec ačkoliv v roce 2013 dosáhl důchodového věku, o starobní důchod nepožádal, pokračoval ve výdělečné činnosti a žádost podal až po jejím ukončení, k 1. 12. 2015. Za roky 2013 a 2014 měl tak příjem ze zaměstnání ($12 * 19\,916 = 238\,992$ a $12 * 20\,389 = 244\,668$) a v roce 2015 obdržel za období od ledna do listopadu mzdu a za prosinec starobní důchod ve výši se zohledněním přesluhování ($11 * 20\,389 + 14\,085 = 238\,364$).

Jednotlivé varianty shrnuje následující tabulka 15:

Tabulka 15 Celková výše příjmu pojištěnce v závislosti na období a datu podání žádosti o důchod (Kč)

Celková výše příjmu pojištěnce				
Období:	Pojištěnec požádá o důchod a dále již nepracuje	Pojištěnec žádá o důchod a dále pracuje (do 30. 11. 2015)	Pojištěnec žádá o důchod až k 1. 8. 2014, pracuje (do 30. 11. 2015)	Pojištěnec žádá o důchod až k 1. 12. 2015, do té doby pracuje
2013	223 096	262 928	238 992	238 992
2014	144 204	388 872	307 628	244 668
2015	146 784	371 142	378 125	238 364
Celkem 2013-2015	514 084	1 022 942	924 745	722 024

Zdroj: vlastní zpracování

Z provedených výpočtů vyplývá, že nejvýhodnější variantou je ta, ve které pojištěnec zažádá o starobní důchod v době jeho nároku a setrvá i nadále ve svém zaměstnání. Pobírá plnou výši mzdy i plný starobní důchod. Sazba procentní výměry starobního důchodu je navíc po dvou letech navýšena o 0,4 % za každých ukončených 360 dnů výdělečné činnosti. Od prosince 2015 již pan Adam ve všech variantách pobírá jen starobní důchod, ale vzhledem k odlišným postupům v jednotlivých variantách je starobní důchod v odlišné

výši, jak je patrné z tabulky č. 14. V rámci přesluhování bez pobírání důchodu je sazba procentní výměry starobního důchodu za každé ukončené čtvrtletí výdělečné činnosti zvyšována o 1,5 %, což významně ovlivní výši starobního důchodu. Částka 14 085 Kč poslední varianty tak převyšuje předchozí tři, které jsou v intervalu od 12 232 Kč do 12 859 Kč. V rámci druhé varianty bude pan Adam od konce roku 2015 pobírat důchod ve výši 12 311 Kč, v rámci čtvrté varianty by pobíral 14 085 Kč měsíčně, tj. o 1 774 Kč více. **Avšak v případě, kdy pobírá mzdu i starobní důchod, získá během let 2013 – 2015 částku celkem ve výši 1 022 942 Kč, a v případě, kdy pobírá pouze mzdu, získá za stejné období částku celkem ve výši 722 024 Kč, rozdíl 300 918 Kč. Vyšší příjem získaný druhou variantou, bude vyšším důchodem ze čtvrté varianty srovnán až po 14 letech a 2 měsících ($300\,918 : 1774 = 170$ měsíců).** Poté již bude starobní důchod čtvrté varianty převyšovat důchod druhé varianty. Záleží tedy na rozhodnutí každého jedince, zda upřednostňuje nižší důchod, ale současně vyšší celkové příjmy aktuálně, anebo aktuálně nižší celkové příjmy, ale vyšší starobní důchod v budoucnu.

4.2 II. důchodový pilíř – důchodové spoření

Důchod v rámci důchodového spoření je přiznán nejdříve po nároku na starobní důchod v I. důchodovém pilíři, proto je důležité znát důchodový věk dle zákona o důchodovém pojištění.

Příklad č. 1

Komparace výše starobního důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a při účasti ve II. důchodovém pilíři. Výpočet je proveden pro diferencované doby spoření ve druhém důchodovém pilíři (od 6 do 50 let spoření), pro příjem ve výši průměrné měsíční mzdy. Očekávaný výnos je odpovídající konzervativnímu fondu – zhodnocení ve výši 3,6 % a je vyjádřen v následující tabulce 16:

Tabulka 16 Orientační výpočet důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a s účastí ve II. důchodovém pilíři v závislosti na době spoření

Řádek č.:	Poplatník	Muž narozen v r. 1955	Muž narozen v r. 1965	Muž narozen v r. 1975	Muž narozen v r. 1985	Muž narozen v r. 1995
1	Důchodový věk	63 let 4 měsíce	65 let	66 let 8 měsíců	68 let 4 měsíce	70 let
2	Doba pojištění I. pilíř (počet let)	43	45	46	48	50
3	Doba spoření II. pilíř (počet let)	6	18	30	41	50
4	Státní důchod bez účasti ve II. pilíři (Kč)	11 674	12 115	12 555	12 776	13 217
5	Státní důchod s účastí ve II. pilíři (Kč)	11 413	11 324	11 324	11 148	11 324
6 (ř.5 - ř.4)	Rozdíl mezi státním důchodem bez účasti ve II. pilíři a při účasti ve II. pilíři (Kč)	- 261	- 791	- 1 231	- 1 628	- 1 893
7	Důchod z II. pilíře – vyvážaná 3 % (Kč)	261	762	1 258	1 677	2 101
8	Důchod z II. pilíře – přidaná 2 % (Kč)	174	508	839	1 118	1 401
9 (ř.5 + ř.7 + ř.8)	Důchod s účastí ve II. pilíři celkem (Kč)	11 848	12 594	13 421	13 943	14 826
10 (ř.9 - ř.4)	Rozdíl mezi státním důchodem bez účasti ve II. pilíři a důchodem celkem s účastí ve II. pilíři (Kč)	174	479	866	1 167	1 609

Zdroj: [29], vlastní zpracování

Výpočty vyjadřují, že doba spoření v rámci důchodového spoření musí být dostatečně dlouhá, aby se účast v něm vyplatila. Při průměrné mzdě se ještě při 18 letech spoření dostává účastník spoření u fondové složky do ztráty a získává prostředky ze složky spořicí. Při době spoření 30 let je dosažený zisk u fondové složky 27 Kč měsíčně ($1\,258 - 1\,231 = 27$) a např. při době spoření 50 let je to pouhých 208 Kč ($2\,101 - 1\,893 = 208$). Celkový důchod je sice o 1 609 Kč při době spoření 50 let vyšší, ale toto navýšení pochází převážně ze spořicí složky, tedy 2 %, které si účastník přidává ze svých příspěvků. V případě průměrné mzdy roku 2015 (26 000 Kč) činí 2 % přibližně 500 Kč. Kdyby si účastník tuto částku 50 let spořil např. v rámci doplňkového penzijního spoření, dosáhl by zhodnocení, ze kterého by mohl čerpat penzi zhruba 4 000 Kč měsíčně. Zároveň by měl nárok na starobní důchod z důchodového pojištění a měl by ke svým prostředkům přístup – možnost ukončení spoření. V tomto konkrétním případě rozhodně není vstup do druhého důchodového pilíře výhodný.

Příklad č. 2

Komparace výše starobního důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a při účasti ve II. důchodovém pilíři. Výpočet pro diferencované příjmy pojištěnce – příjem ve výši poloviny průměrné mzdy, příjem ve výši průměrné mzdy a příjem ve výši 2násobku průměrné mzdy. Doba spoření je dána vstupem do druhého důchodového pilíře a důchodovým věkem pojištěnce. Očekávaný výnos je odpovídající konzervativnímu fondu – zhodnocení ve výši 3,6 %.

Výpočet v tabulce 17 deklaruje výpočet důchodu bez účasti ve druhém důchodovém pilíři a s účastí ve druhém důchodovém pilíři v závislosti na výši měsíční mzdy poplatníka.

Tabulka 17 Orientační výpočet důchodu bez účasti ve II. důchodovém pilíři a s účastí ve II. důchodovém pilíři v závislosti na výši mzdy

Řádek č.:	Poplatník	Muž narozen v r. 1985		
1	Průměrný hrubý příjem	50 % průměrné mzdy	Průměrná mzda	2násobek průměrné mzdy
2	Důchodový věk	68 let 4 měsíce		
3	Doba pojištění I. pilíř (počet let)	48		
4	Doba spoření II. pilíř (počet let)	41		
5	Státní důchod bez účasti ve II. pilíři v Kč	10 342	12 776	17 643
6	Státní důchod s účastí ve II. pilíři v Kč	9 089	11 148	15 266
7 (ř.6 - ř.5)	Rozdíl mezi státním důchodem bez účasti ve II. pilíři a při účasti ve II. pilíři v Kč	- 1 253	- 1 628	- 2 377
8	Důchod z II. pilíře – vyvázaná 3 % v Kč	838	1 677	3 353
9	Důchod z II. pilíře – přidaná 2 % v Kč	559	1 118	2 235
10 (ř.6 + ř.8 + ř.9)	Důchod s účastí ve II. pilíři celkem v Kč	10 486	13 943	20 854
11 (ř.10 - ř.5)	Rozdíl mezi státním důchodem bez účasti ve II. pilíři a důchodem celkem s účastí ve II. pilíři (Kč)	144	1 167	3 211

Zdroj: [29]; vlastní zpracování

Výpočty v Tabulka 17 verifikují údaje z Tabulka 16 a prokazují závislost výše důchodu v rámci druhého důchodového pilíře na výši příjmu poplatníka. Účastník důchodového spoření s měsíčním příjmem ve výši poloviny průměrné mzdy by při době spoření 41 let měl, při účasti na důchodovém spoření, starobní důchod z důchodového pojištění o 1 253 Kč nižší než bez účasti na důchodovém spoření, a z fondové složky (vyvázaná 3 % pojistného) důchodového spoření by získal 838 Kč, tj. o 415 Kč méně. Ze spořicí složky

(přidaná 2% ze mzdy) získá 559 Kč. Důchod při účasti ve II. důchodovém pilíři je o 144 Kč vyšší než starobní důchod bez účasti ve II. důchodovém pilíři ($559 - 415 = 144$).

Při příjmu ve výši průměrné mzdy je důchod z fondové složky důchodového spoření vyšší než ztráta na starobním důchodu při účasti na důchodovém spoření, ale jen o 49 Kč ($1\ 677 - 1\ 628 = 49$). Ze spořicí složky získá 1 118 Kč. Důchod při účasti ve II. důchodovém pilíři je o 1 167 Kč vyšší než starobní důchod bez účasti ve II. důchodovém pilíři ($1\ 118 + 49 = 1\ 167$).

Při příjmu ve výši 2násobku průměrné mzdy výše důchodu fondové složky převyšuje ztrátu na starobním důchodu z důchodového pojištění – starobní důchod I. pilíře je nižší o 2 377 Kč a důchod z fondové složky II. pilíře činí 3 353 Kč, tj. účastník získá 976 Kč. Ze spořicí složky získá 2 235 Kč. Důchod při účasti ve II. důchodovém pilíři je o 3 211 Kč vyšší než starobní důchod bez účasti ve II. důchodovém pilíři ($2\ 235 + 976 = 3\ 211$).

Rozdíl mezi státním důchodem bez účasti ve II. důchodovém pilíři a důchodem s účastí ve II. důchodovém pilíři s výší mzdy zvyšuje ve prospěch účasti na důchodovém spoření, avšak kladný rozdíl je tvořen spořicí složkou – přidaná 2 % ze mzdy. Při vkladu 2 % ze mzdy poplatníka (250 Kč, 500 Kč, 1000 Kč) měsíčně, např. v rámci doplňkového penzijního spoření, bude zhodnocení za 41 spoření vyšší (viz Tabulka 19 a Tabulka 21).

4.3 III. důchodový pilíř – penzijní připojištění se státním příspěvkem a doplňkové penzijní spoření

Transformované fondy – penzijní připojištění

Provedení výpočtu naspořených prostředků v rámci penzijního připojištění se státním příspěvkem, a to v závislosti na výši vkladu účastníka a době spoření.

Pro výpočet celkem naspořené částky v transformovaném fondu je třeba znát zhodnocení prostředků. K tomuto účelu bude využito průměrné zhodnocení prostředků

v transformovaných fondech jednotlivých penzijních pojišťoven za dobu působení na českém trhu k datu 31. 12. 2014. Hodnoty nabízí následující Tabulka 18:

Tabulka 18 Průměrné zhodnocení prostředků penzijního připojištění penzijních společností působících na českém trhu

Název penzijní pojišťovny	Průměrné zhodnocení za dobu působení na českém trhu (k 31. 12. 2014) v %
Allianz transformovaný fond	3,9
AXA transformovaný fond	3,7
CONSEQ transformovaný fond	2,6
ČS transformovaný fond	3,46
ČSOB transformovaný fond Stabilita	3,58
ING transformovaný fond	3,76
KB transformovaný fond	3,76
ČP transformovaný fond	3,69
Průměrné zhodnocení za všechny penzijní pojišťovny	3,56

Zdroj: [20]; vlastní zpracování

Jak z výše uvedených údajů vyplývá, hodnota průměrného zhodnocení prostředků za dobu působení na českém trhu k 31. 12. 2014 za všechny penzijní pojišťovny činí 3,56 %. Pro zjednodušení výpočtu, a zároveň možnosti k využití této hodnoty pro komparaci s doplňkovým penzijním spořením, bude pro předpokládané zhodnocení prostředků použita hodnota 3,6 %. Výši naspořených prostředků vyjadřuje Tabulka 19:

Tabulka 19 Výše naspořených prostředků v závislosti na výši vkladu a době spoření – fixní vklad

Měsíční vklad v Kč	Počet let spoření	Vklady celkem v Kč	Státní příspěvky celkem v Kč	Celkem naspořeno po předpokládaném zhodnocení 3,6 % v Kč
500	45	270 000	70 200	836 269
1 000	45	540 000	124 200	1 632 902
1 500	45	810 000	124 200	2 297 414
500	40	240 000	62 400	666 069
1 000	40	480 000	110 400	1 300 569
1 500	40	720 000	110 400	1 829 837
500	20	120 000	31 200	219 927
1 000	20	240 000	55 200	429 430
1 500	20	360 000	55 200	604 187
2 000	20	480 000	55 200	778 944

Zdroj: [35], vlastní zpracování

Důležitým aspektem na výši naspořených prostředků v rámci penzijního připojištění se státním příspěvkem je počet let spoření. Čím déle účastník spoří a ukládá nižší měsíční částku, přesto dosáhne na vyšší státní příspěvek i zhodnocení vkladů, než účastník, který celkem vloží sice stejně vysoký vklad, ale za kratší období. Jak je patrné z Tabulka 17, např. vklady celkem ve výši 480 000 Kč se velmi výrazně liší v konečném zhodnocení, a to právě v závislosti na době spoření. Účastník, který spoří 1 000 Kč měsíčně, vloží celkem 480 000 Kč za dobu spoření 40 let. Během těchto let má postupně nárok na státní příspěvek a vklady včetně státních příspěvků jsou po celou dobu spoření zhodnocovány. Celkem má pak účastník naspořeno 1 300 569 Kč. Účastník, který začne spořit o 20 let později a má na příspěvcích vložit také 480 000 Kč, musí měsíčně ukládat 2 000 Kč. Státní příspěvek je v tomto případě již v poloviční výši, jelikož od příspěvku ve výši 1 000 Kč se již státní příspěvek nenavýšuje a počet let spoření není 40, ale pouze 20 let. Také zhodnocení prostředků trvá kratší dobu, a tak při stejné výši vkladu má účastník naspořeno pouze 778 944 Kč, tedy o 521 625 Kč méně. Při vkladu nad 1 000 Kč je možné uplatnit

hodnotu příspěvků na penzijní spoření zaplacenou poplatníkem jako nezdanitelnou část základu daně, převyšuje částku 12 000 Kč ročně. Ukládá-li poplatník 2 000 Kč měsíčně, tj. 24 000 Kč ročně, může od základu daně z příjmů fyzických osob odečíst 12 000 Kč. Daň z příjmů fyzických osob po uplatnění této nezdanitelné částky může být o 1 800 Kč nižší. Úspora na daních za 20 let činí 36 000 Kč. Tato částka je oproti rozdílu v naspořených prostředcích za 20 a 40 let spoření (521 625 Kč) zanedbatelná.

Tabulka 19 vychází z předpokladu, že vklad účastníka je po celou dobu spoření stejný. Reálně je ovšem vklad přizpůsobován výši příjmu, a proto tabulka č. 20 uvádí příklad, kdy účastník spoření na počátku ukládá nejnižší možnou částku a postupně se zvyšováním jeho příjmu roste i výše měsíčního vkladu. Příklad zohledňuje možnost, že se příjem a tím i příspěvek penzijního připojištění po padesátém roce věku může i snížit. Výši naspořených prostředků v případě variabilních vkladů vyjadřuje Tabulka 20:

Tabulka 20 Výše naspořených prostředků v závislosti na výši vkladu a době spoření – variabilní vklad

Věk účastníka spoření	Počet let spoření	Měsíční vklad v Kč	Vklad celkem v Kč	Státní příspěvky v Kč	Naspořeno celkem v Kč
25 – 30	0 – 5	100	6 000	0	6 573
31 – 35	6 – 10	300	18 000	5 400	33 218
36 – 40	11 – 15	500	30 000	7 800	79 867
41 – 45	16 – 20	1 000	60 000	13 800	173 345
46 – 50	21 – 25	1 500	90 000	13 800	314 576
51 – 55	26 – 30	2 000	120 000	13 800	511 165
56 – 60	31 – 35	1 700	102 000	13 800	719 348
61 – 65	36 – 40	1 300	78 000	13 800	934 397
celkem	40	xx	504 000	82 200	934 397

Zdroj: [35], vlastní zpracování

Průměrná částka, kterou účastník za 40 let spoření vkládá, činí 1 050 Kč měsíčně. Vklad celkem činí 504 000 Kč. Vzhledem k podobným parametrům lze provést komparaci

s případem z Tabulka 19 – měsíční vklad 1 000 Kč, doba spoření 40 let, vklad celkem 480 000 Kč.

V případě pravidelného měsíčního vkladu, který je na stále stejné úrovni, je přidělen vyšší státní příspěvek, jelikož je poskytován za každý měsíční vklad v plné výši. Oproti tomu u vkladů variabilních se výše státního příspěvku mění v závislosti na výši vkladu. Při nízkém vkladu (pod 300 Kč) není nárok na státní příspěvek, při vysokém vkladu (nad 1 000 Kč) zůstává výše státního příspěvku na úrovni vkladu 1 000 Kč (maximální měsíční státní příspěvek ve výši 230 Kč). Zhodnocení prostředků je také diferencované. U stálých vkladů se příspěvky pravidelně zvyšují a již od počátku dochází k stálému zhodnocování. Zatímco u variabilních vkladů, kdy jsou na počátku spoření (prvních 15 let) vkládány nižší částky, je celkové zhodnocení prostředků nižší než u varianty se stálým vkladem. Rozdíl v naspořených prostředcích činí v tomto konkrétním případě 366 172 Kč (1 300 569 – 934 397).

Penze z penzijního připojištění se státním příspěvkem

Komparace případů, kdy účastníci penzijního připojištění se státním příspěvkem vložili přibližně stejně vysoké částky příspěvků, avšak v závislosti na době spoření, došlo k různé výši naspořených prostředků včetně výše státních příspěvků.

Dávka starobní penze může mít tři podoby, a to doživotní penze, doživotní penze se zaručenou dobou výplaty a doživotní penze s prodlouženou dobou výplaty. Výše penze závisí na pohlaví, což souvisí s tím, že se, dle statistických údajů, liší šance dožití mužů a žen, a to až o 6 let. Jelikož se ženy dožívají vyššího věku, odráží to i výši penze z naspořených prostředků, a penze je tak u žen nižší než u mužů.

Výši penzí z penzijního připojištění se státním příspěvkem vyjadřuje Tabulka 21:

Tabulka 21 Doživotní penze z penzijního připojištění v závislosti na výši naspořených prostředků

Vklad účastníka penzijního připojištění v Kč	Naspořeno celkem v Kč	muž			žena		
		Doživotní penze – měsíčně (od 65 let) v Kč	Doživotní penze se zaručenou dobou výplaty 10 let – měsíčně (od 65 let) v Kč	Doživotní penze s prodlouženou dobou výplaty 5 let – měsíčně (od 65 let) v Kč	Doživotní penze – měsíčně (od 65 let) v Kč	Doživotní penze se zaručenou dobou výplaty 10 let – měsíčně (od 65 let) v Kč	Doživotní penze s prodlouženou dobou výplaty 5 let – měsíčně (od 65 let) v Kč
270 000	836 269	4 047	3 890	3 274	3 560	3 499	2 962
240 000	666 069	3 224	3 098	2 608	2 835	2 787	2 359
240 000	429 430	2 078	1 998	1 681	1 828	1 797	1 521
540 000	1 632 902	7 903	7 596	6 393	6 951	6 832	5 783
480 000	1 300 569	6 294	6 050	5 092	5 536	5 442	4 606
480 000	778 944	3 770	3 623	3 050	3 316	3 259	2 759
504 000	934 397	4 452	4 279	3 602	3 915	3 849	3 259

Zdroj: [35], vlastní zpracování

Tabulka 21 dokumentuje, jak se výše naspořených prostředků a penzí významně liší při stejné výši vkladu účastníka spoření. V případě, kdy je příspěvek účastníka ve stejné výši 240 000 Kč, je výše naspořených prostředků i výše penze účastníka penzijního spoření rozdílný. Podíl naspořených prostředků za 40 let spoření vůči naspořeným prostředkům za 20 let spoření je 64,5 %. U příspěvků účastníka celkem ve výši 480 000 je podíl naspořených prostředků účastníka za 40 let spoření vůči naspořeným prostředkům za 20 let spoření 59,9 %.

Ačkoliv jsou částky výnosů a důchodů pouze orientační, propočty dokazují vzájemnou závislost naspořených prostředků a počtu let spoření. Platí tedy fakt, i bez ohledu na výši výnosu, že čím déle bude účastník spořit, byť nižší částku, dosáhne na vyšší zhodnocení.

Doplňkové penzijní spoření

Základní podmínky jednotlivých variant jsou obdobné jako u penzijního připojištění se státním příspěvkem. Doba spoření 20, 40, 45 let, měsíční vklad účastníka od 500 Kč do 2 000 Kč. Výši naspořených prostředků u doplňkového penzijního připojištění znázorňuje Tabulka 22:

Tabulka 22 Výše naspořených prostředků v rámci doplňkového penzijního spoření v závislosti na výši vkladu, době spoření a druhu fondu

	Vklad účastníka celkem v Kč	Státní příspěvky celkem v Kč	Naspořeno celkem v konzervativním fondu (2 %) v Kč	Naspořeno celkem ve vyváženém fondu (3,6 %) v Kč	Naspořeno celkem v dynamickém fondu (6 %) v Kč
Měsíční vklad 500 Kč, doba spoření 45 let	270 500	70 330	552 582	851 754	1 745 587
Měsíční vklad 500 Kč, doba spoření 40 let	240 000	62 400	462 694	674 437	1 254 639
Měsíční vklad 1 000 Kč, doba spoření 20 let	240 000	55 200	362 600	431 410	568 310
Měsíční vklad 1 000 Kč, doba spoření 45 let	541 000	124 430	1 078 851	1 662 949	3 408 050
Měsíční vklad 1 000 Kč, doba spoření 40 let	480 000	110 400	903 356	1 316 759	2 449 534
Měsíční vklad 2 000 Kč, doba spoření 20 let	480 000	55 200	657 397	782 150	1 030 351

Zdroj: [36], vlastní zpracování

V rámci doplňkového penzijního spoření se může účastník rozhodnout mezi různými strategiemi spoření, které je možné i kombinovat. Pro příklad ve výše uvedené Tabulka 22 je k výpočtu naspořených prostředků použita vždy jedna strategie. Vypočítané výnosy jsou pouze orientační. Prostředky zhodnocené ve vyváženém fondu odpovídají přibližně hodnotám penzijního připojištění se státním příspěvkem v transformovaném fondu. Výhodou doplňkového penzijního spoření oproti penzijnímu připojištění je možnost volby

mezi strategiemi, jelikož např. dynamický fond nabízí podstatně vyšší zhodnocení prostředků, s vyšší mírou rizika.

Tabulka 23 prezentuje výši možného důchodu z doplňkového penzijního spoření od penzijní společnosti, a to penze na určenou dobu, ve dvou variantách – pobírání důchodu 10 let a pobírání důchodu 20 let. Dávka se vyplácí čtyřikrát ročně, pouze výjimečně měsíčně.

Tabulka 23 Výše důchodu z doplňkového penzijního spoření v závislosti na výši naspořených prostředků ve vyváženém fondu

Vklad účastníka v Kč	Naspořeno celkem (vyvážený fond) v Kč	Výše důchodu – pobírání důchodu 10 let – čtvrtletně (měsíčně) v Kč	Výše důchodu – pobírání důchodu 20 let – čtvrtletně (měsíčně) v Kč
270 500	851 754	21 293 (7 097)	10 646 (3 548)
240 000	674 437	16 860 (5 620)	8 430 (2 810)
240 000	431 410	10 785 (3 595)	5 392 (1 797)
541 000	1 662 949	41 573 (13 857)	20 786 (6 928)
480 000	1 316 759	32 918 (10 972)	16 459 (5 486)
480 000	782 150	19 553 (6 517)	9 776 (3 258)

Zdroj: [36], vlastní zpracování

Tabulka 23 prokazuje, že se výše důchodu významně liší při stejné výši vkladu účastníka spoření. Ačkoliv je příspěvek účastníka ve stejné výši 240 000 Kč, je celkový výnos i výše důchodu účastníka, který spořil o 20 let kratší dobu, o 36 % nižší, oproti účastníkovi, který spořil celkem 40 let. U příspěvků účastníka celkem ve výši 480 000 je výnos a výše důchodu účastníka, který spořil 20 let o 40,6 % nižší než výnos a důchod účastníka, který spořil 40 let. Ačkoliv jsou částky výnosů a důchodů pouze orientační, propočty dokazují vzájemnou závislost naspořených prostředků a počtu let spoření. Platí tedy fakt, i bez ohledu na výši výnosu, že čím déle bude účastník spořit, byť nižší částku, dosáhne na vyšší zhodnocení.

5 Výsledky a diskuse

Jednotlivé příklady praktické části diplomové práce jednoznačně dokazují, že jeden z velmi důležitých parametrů je doba spoření, ať už se jedná o první, druhý či třetí důchodový pilíř. Lidé se často o problematiku svého příjmu v důchodu zajímají až v době, kdy se tento čas blíží, a to už může být pozdě. Jelikož počet let spoření je významným faktorem pro výslednou výši důchodu, je důležité, aby se o možnostech důchodového systému zajímali i mladí lidé a již od počátku výdělečné činnosti spořili část svých příjmů, jako investici do své vlastní budoucnosti. V tomto ohledu by byla vhodná větší informovanost ze strany státu např. formou vzdělávání již na základní škole.

V rámci důchodového pojištění byly v práci provedeny orientační výpočty starobního důchodu v závislosti na výši mzdy, komparace výše důchodu při podání žádosti o důchod v rozdílných datech a diference příjmů při přesluhování bez pobírání starobního důchodu a s pobíráním starobního důchodu.

Příklady výpočtu výše důchodu v závislosti na výši mzdy poukazují jak na prvek solidarity, tak i na prvek zásluhovosti včetně jeho posílení v rámci změn redukčních hranic v letech 2011 – 2015. Odráží se zde fakt, že čím vyšší mzda, tím vyšší důchod, ačkoliv ve skutečnosti do výpočtu vstupuje mnohem více parametrů, např. vyloučené doby. Významnou faktorem je také doba pojištění, která ovlivňuje sazbu procentní výměry důchodu. Od 1. 1. 2010 je doba spoření prodlužována až na 35 let, zároveň byla transformována náhradní doba a lidé si tuto skutečnost neuvědomují. Šatava upozorňuje: „Části české populace hrozí, že nesplní podmínku pětatřicetileté doby sociálního pojištění pro udělení starobního důchodu.“ [23] Proto by se měl o dobu pojištění pojištěnec zajímat ještě před podáním žádosti o důchod, jelikož údaje, které má Česká správa sociálního zabezpečení k dispozici, nemusí být úplné. Je proto vhodné využít možnosti zažádat o informativní osobní list důchodového pojištění, na který má občan nárok jednou za kalendářní rok.

Na prvek solidarity poukazuje náhradový poměr, který je diferencován výší mzdy za období výdělečné činnosti. V uvedených příkladech činí náhradový poměr k hrubé mzdě:

- přibližně 75 % při mzdě zhruba ve výši 50 % průměrné mzdy,
- přibližně 46 % při mzdě zhruba ve výši průměrné mzdy,

- přibližně 21 % v roce 2013, 22 % v roce 2014 a 24 % v roce 2015 při mzdě zhruba ve výši 4násobku průměrné mzdy.

Od 30. 9. 2011 je prvek solidarity mírně potlačen ve prospěch ekvivalence, jelikož byly změněny redukční hranice a výše osobního vyměřovacího základu, kterou lze započítat do výpočtového základu. Od roku 2015 jsou stanoveny pouze dvě redukční hranice (44 % a 400 % průměrné mzdy). Osobní vyměřovací základ do první redukční hranice se započítává zcela, mezi první a druhou redukční hranicí ve výši 26 % a k osobnímu vyměřovacímu základu nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží. V uvedeném příkladu se reálná výše důchodu oproti předchozím rokům zvýší, jelikož možnost započítat 26 % osobního vyměřovacího základu je vyšší procento, než v roce 2013 (možno započítat 27 % a 19 % osobního vyměřovacího základu - v průměru 23 %) i v roce 2014 (možno započítat 26 % a 22 % osobního vyměřovacího základu - v průměru 24 %). Náhradový poměr důchodu ke hrubé mzdě je tak opět vyšší než v předchozím roce o 1,79 % a činí k hrubé mzdě 23,84 %.

Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí (srpen 2014) je za rok 2013 relace důchodu k hrubé mzdě 41,9. [34] Provedené výpočty odpovídají skutečnosti.

Komparace výše důchodu v závislosti na datu podání žádosti o důchod poukazuje zejména na skutečnost, že je vhodné znát správné datum vzniku nároku na důchod a v případě možnosti ovlivnit období ukončení výdělečné činnosti sledovat počet čtvrtletí, ať již z hlediska předčasného důchodu či přesluhování.

Při využití předčasného starobního důchodu je nutné započítat chybějící dny do dosažení důchodového věku, které sníží procentní výměru důchodu. Výše předčasného důchodu je tak nejnižší ze všech a svou roli hraje zejména v případech, kdy občan před dosažením důchodového věku ztratí zaměstnání a nemá možnost sehnat nové. V rámci důchodové reformy vzniklo nové doplňkové penzijní spoření, které nabízí účastníkům penzi na určenou dobu, kterou lze čerpat ještě před rokem přiznání důchodu, tzv. předdůchod. Jsou-li splněny podmínky pro nárok na tento typ penze, jde o výhodnější variantu než je předčasný důchod z prvního pilíře. Starobní důchod z důchodového pojištění poté není krácen a při výpočtu důchodu je období, po které byl předdůchod vyplácen, počítáno jako doba vyloučená.

Pokud občan zaměstnání má, je pro něj jednoznačně výhodné setrvat v zaměstnání co nejdéle, jelikož jak ukazují výpočty v tabulce č. 13 je úroveň důchodu, respektive její procentní výměra, při přesluhování bez pobírání důchodu za každé ukončené čtvrtletí navyšována o 1,5 %. Výsledná výše starobního důchodu při přesluhování bez pobírání důchodu tak významně převyšuje i valorizovaný důchod z předchozích let. **Následné výpočty však deklarují, že ještě výhodnější je o starobní důchod požádat a dále pracovat. Po ukončení zaměstnání je důchod nižší, než kdyby byla žádost o důchod podána až po skončení výdělečné činnosti. Rozdíl v příjmech se však dle výpočtu konkrétního příkladu srovná až po 14 letech.** Zda přesluhovat bez pobírání starobního důchodu či s pobíráním starobního důchodu závisí na výši příjmu a osobních prioritách každého jedince.

U důchodového spoření byly provedeny výpočty důchodů bez účasti ve druhém důchodovém pilíři a s účastí ve druhém důchodovém pilíři, a to v závislosti na době spoření a na výši mzdy.

Výpočty vyjadřují, že doba spoření v rámci důchodového spoření musí být dostatečně dlouhá, aby se účast v něm vyplatila. Při průměrné mzdě se ještě při 18 letech spoření dostává účastník spoření u fondové složky do ztráty a získává prostředky ze složky spořicí. Při době spoření 30 let je dosažený zisk u fondové složky 27 Kč měsíčně a např. při době spoření 50 let je to pouhých 208 Kč. Celkový důchod je sice o 1 609 Kč při době spoření 50 let vyšší, ale toto navýšení pochází převážně ze spořicí složky, tedy 2 %, které si účastník přidává ze svých příspěvků. V tomto případě u průměrné mzdy činí 2 % přibližně 500 Kč. Kdyby si účastník tuto částku 50 let spořil např. v rámci doplňkového penzijního spoření, dosáhl by zhodnocení, ze kterého by mohl čerpat penzi zhruba 4 000 Kč měsíčně a zároveň by měl nárok na plný starobní důchod z důchodového pojištění. V tomto konkrétním případě rozhodně není vstup do druhého důchodového pilíře výhodný.

Propočty dokazují, že výhodnost důchodového spoření závisí na výši příjmů účastníka. Zároveň záleží na míře rizika, které je ochoten a schopen účastník podstoupit. Čím je příjem účastníka vyšší, tím vyšší je zhodnocení. Ovšem účastník s příjmem vyšším než 2násobek průměrné mzdy má i jiné investiční možnosti a v takovém případě má ke svým prostředkům přístup. [3, str. 45, 46]

Nevýhodnost důchodového spoření ovlivnila počet účastníků, který dle pracovního materiálu Ministerstva financí v květnu 2014 činil 83 260 občanů a nejvíce smluv uzavřeli účastníci ve věku 36 – 45 let. Věkové rozložení účastníků ve II. důchodovém pilíři v květnu 2014 dle údajů Ministerstva financí je přílohou č. 8.2 diplomové práce. [42]

V důchodovém systému České republiky si může každý občan spořit prostředky na penzi v rámci třetího důchodového pilíře. K 30. 9. 2014 byl celkový počet smluv o penzijním připojištění se státním příspěvkem 4 665 498. Nejvíce smluv uzavřeli účastníci ve věkové kategorii 30 – 60 let a nejvyšší objem prostředků naspořili účastníci ve věku 45 – 64 let. Počet smluv o doplňkovém penzijním spoření je 178 402, také k 30. 9. 2014. Nejvyšší počet smluv i objem prostředků jsou u účastníků ve věkové kategorii 60 – 69 let. [24]

Důležitým aspektem na výši naspořených prostředků u penzijního připojištění se státním příspěvkem i u doplňkového penzijního spoření je počet let spoření. Čím déle účastník spoří a ukládá i nižší měsíční částku, přesto dosáhne na vyšší státní příspěvek i zhodnocení vkladů, než účastník, který celkem vloží sice stejně vysoký vklad, ale za kratší období.

Výhodou doplňkového penzijního spoření oproti penzijnímu připojištění je možnost volby mezi strategiemi, jelikož např. dynamický fond nabízí podstatně vyšší zhodnocení prostředků, s vyšší mírou rizika.

Komparace případů, kdy účastníci vložili přibližně stejně vysoké částky příspěvků, dokazují, že v závislosti na době spoření, došlo k různé výši naspořených prostředků. Platí tedy fakt, i bez ohledu na výši výnosu, že čím déle bude účastník spořit, byť nižší částku, dosáhne na vyšší zhodnocení.

Výše doživotní penze závisí na pohlaví, jelikož se dle statistických údajů liší šance dožití mužů a žen až o 6 let. Ženy se dožívají vyššího věku, a proto je penze žen nižší než u mužů.

6 Závěr

Současný důchodový systém České republiky, platný od 1. 1. 2013, odpovídá modelům zemí Evropské unie, které jsou tvořeny třemi důchodovými pilíři. Tradičně je první důchodový pilíř reprezentován státním důchodovým pojištěním, které je průběžně financováno. Vzhledem k demografickému vývoji vzniká potřeba diverzifikace systému a doplnění důchodového pojištění dalšími produkty.

Podíl počtu starobních důchodců na počet pojištěnců je 45 % (březen 2014). Střední délka života při dosažení věku 60 let je u mužů zhruba 19 let a u žen zhruba 23 let. Počet starobních důchodců se navyšuje, v roce 1996 byl počet starobních důchodců 1 760 331, v roce 2004 byl počet starobních důchodců 1 923 728 a v roce 2013 to bylo již 2 329 050 starobních důchodců. [34] Všechny tyto skutečnosti dokazují potřebu posílit finanční udržitelnost důchodového systému. Možnosti jsou jak v přenastavení parametrů důchodového pojištění, tak v zavedení doplňkových produktů.

V České republice proběhla v letech 2010 až 2013 důchodová reforma, kde byly využity obě uvedené možnosti. Změna parametrů stávajícího důchodového pojištění - v prvním důchodovém pilíři bylo modifikováno hned několik kritérií - důchodový věk je postupně zvyšován. Od 1. 1. 2010 je důchodový věk zvyšován až na 65 let a dochází ke sjednocení důchodového věku pro muže i ženy, od 30. 9. 2011 je důchodový věk zvyšován i nad hranici 65 let a není zohledňován počet vychovaných dětí. Od 1. 1. 2010 je prodloužena potřebná doba pojištění, došlo k omezení zápočtu náhradních dob, je snižována výše předčasného důchodu. Od 30. 9. 2012 jsou transformovány redukční hranice. Od 1. 1. 2012 je zrušeno odbytné u pozůstalostních důchodů. Byla provedena transformace valorizací – závislost na růstu indexu spotřebitelských cen a růstu reálných mezd.

Produkty doplňující první důchodový pilíř – druhý a třetí důchodový pilíř. Podstatným prvkem reformy bylo zavedení II. důchodového pilíře od 1. 1. 2013, o kterém česká vláda dne 12. 11. 2014 rozhodla, že bude zrušen. První fází procesu ukončení II. důchodového pilíře je návrh na změnu zákona o důchodovém spoření, který vláda předložila poslanecké sněmovně dne 7. 1. 2015. Projednávání návrhu zákona, kterým se mění zákon o důchodovém spoření, je zařazeno na jednání poslanecké sněmovny konané dne 15. 4. 2015.

Zásadní transformace nastala také v rámci III. důchodového pilíře. Bylo redukováno penzijní připojištění se státním příspěvkem. Penzijní fondy uzavíraly smlouvy o penzijním připojištění do konce listopadu 2012 a od 1. 12. 2012 byla ukončena možnost uzavírat smlouvy dle zákona o penzijním připojištění. Od 1. 1. 2013 je v rámci III. důchodového pilíře účinný zákon o doplňkovém penzijním spoření.

7 Seznam použitých zdrojů

1. DISNEY, Richard, JOHNSON, Paul. *Pension systems and retirement incomes across OECD countries*. Northampton, MA: E. Elgar Pub., 2001. 366 p. ISBN 1-84064-563-6.
2. LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 100 s. ISBN 978-802-4626-123.
3. PIKORA, Vladimír, ŠICHTAŘOVÁ, Markéta. *Všechno je jinak, aneb, Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.
4. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012. 139 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.
5. RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. 1. Vyd. Úvaly: Systemia, 2013. 137 s. ISBN 978-802-6038-924.
6. RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 115 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.
7. SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 9788024744797.
8. ČESKO. Zákon č. 586 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. Částka 117. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>
9. ČESKO. Zákon č. 589 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. Částka 118. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>
10. ČESKO. Zákon č. 42 ze dne 16. února 1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994. Částka 14. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-42>
11. ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995. Částka 41. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

12. ČESKO. Zákon č. 426 ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011. Částka 149. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-426>
13. ČESKO. Zákon č. 427 ze dne 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011. Částka 149. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>
14. ČESKO. Zákon č. 397 ze dne 7. září 2012 o pojistném na důchodové spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012. Částka 146. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-397>
15. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *80 let sociálního pojištění* [online]. Praha, 2004[cit. 2015-02-08]. Dostupné z: http://www.soc-poj.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf
16. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Profil organizace - Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>
17. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Animované stromy života | ČSÚ* [online]. Praha: Český statistický úřad, aktualizováno dne 19. 9. 2014 [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/animovane_stromy_zivota
18. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Seniori v ČR - 2014 | ČSÚ* [online]. Praha: Český statistický úřad, aktualizováno dne 31. 12. 2014 [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-2014-2gala5x0fg>
19. *Demografické charakteristiky seniorů* [online]. Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Český statistický úřad, 2014. 5 s. (PDF). [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25627994/310035142d.pdf/f3dd5b37-69e4-454d-8f00-a5f944fa3f8a?version=1.0>
20. FINANCE MEDIA a.s. *Srovnání penzijních fondů: nejlepší penzijní fondy penzijního připojištění - Finance.cz* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/srovnani-penzijnich-fondu/>
21. HERBOCZKOVÁ, Jana. *Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře)* [online] Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Odborná komise

- pro důchodovou reformu, 31. 7. 2014, upravený 4. 8. 2014. 14 s. (PDF). [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/Návrh-způsobu-ukončení-důchodového-spoření-OK-pro-vládu.pdf>
22. INFORMAČNÍ CENTRUM VLÁDY. *Důchodová reforma: Nejčastější dotazy* | ICV [online] ICV © 2012 – 2014 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/>
23. JURAJDA, Štěpán, ŠATAVA, Jiří. *Budete mít nárok na důchod* [online]. Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2014, upraveno 4. 7. 2014. 13 s. (PDF). [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2014.pdf
24. KARLÍKOVÁ, Aneta. *Údaje o struktuře státní podpory účastníků III. pilíře* [online] Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Ministerstvo financí ČR, upravený 9. 12. 2014. 5 s. (PDF). [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/12/MF-ČR-Údaje-o-struktuře-státní-podpory-účastníků-III.-pilíře-9.-prosince-2014.pdf>
25. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, odbor 36. *Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR – rok 2013* | 2013 | Ministerstvo financí ČR [on-line]. Praha, Ministerstvo financí ČR, © 2005-2013. Vydáno 6. 3. 2013. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnekove-spojeni/penzijni-spolecnosti/2013/penzijni-spolecnosti-rok-2013-10417>
26. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, odbor 36. *Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR – rok 2015* [on-line]. Praha, Ministerstvo financí ČR, © 2005-2013. Vydáno 27. 1. 2015. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnekove-spojeni/penzijni-spolecnosti/2015/aktualne-pusobici-penzijni-spolecnosti-v-20344>
27. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, odbor 29. *Plán legislativních prací MF na rok 2015* | 2015 | Ministerstvo financí ČR [on-line]. Praha, Ministerstvo financí ČR, © 2005-2013. Vydáno 14. 1. 2015. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/plan-legislativnich-praci-ministerstva/2015/plan-legislativnich-praci-mf-na-rok-2015-20245>
28. MINISTERSTVO FINANCÍ, odbor 2701. *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2013* [online]. 1. vydání. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2014. [cit. 2015-03-25].

- ISBN 978-80-85045-63-5. Dostupné z: <http://www.mfer.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-financniho-trhu/2013/zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-v-roce-2-17959>
29. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV.CZ: Důchodová kalkulačka* [on-line]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>
30. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, odbor 71. *MPSV.CZ: Kalkulačky*. [online]. Poslední aktualizace 29. 9. 2014 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>
31. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, Oddělení 921. *MPSV.CZ: Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017*. [online]. Poslední aktualizace: 29. 7. 2014. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14540>
32. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, Odbor 22. *MPSV.CZ: Příprava na stárnutí*. [online]. Poslední aktualizace 1. 8. 2008. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2856>
33. MPSV a BUNDESAGENTUR FÜR ARBEIT. *Průvodce pro přeshraniční pracovníky z Česka: A8 Důchodové pojištění*. [online]. Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Upravený 23. 1. 2014. 9 s. (PDF). [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: http://www.arbeitsagentur.de/web/wcm/idc/groups/public/documents/webdatei/mdaw/mta5/~edisp/16019022dstbai449888.pdf?_ba.sid=L6019022DSTBAI449891
34. *MPSV – Základní vhled do českého penzijního systému (14. srpna 2014)* [online] Verze PDF 1.3 (Acrobat 4.x). Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 14. 8. 2014. 10 s. (PDF). [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Z%C3%A1kladn%C3%AD-vhled-do-penzijn%C3%ADho-syst%C3%A9mu.pdf>
35. PENZIJNÍ SPOLEČNOST ČESKÉ POJIŠŤOVNY. *Kolik naspoříte v Transformovaném fondu – Penzijní společnost České pojišťovny* [on-line]. Praha: Penzijní společnost České pojišťovny, © 2012. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.pfcp.cz/kalkulacky/kolik-nasporite-v-transformovanem-fondu.html>
36. PENZIJNÍ SPOLEČNOST ČESKÉ POJIŠŤOVNY. *Kolik naspoříte ve 3. pilíři? – Penzijní společnost České pojišťovny* [on-line]. Praha: Penzijní společnost České

- pojišťovny, © 2012. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z:
<http://www.pfcp.cz/kalkulacky/kolik-nasporite-ve-3-piliri.html>
37. PETRÁŇOVÁ, Marta MEJSTRÍK, Bohuslav. *Průměrný věk pracujících se za dvacet let zvýšil*. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2015. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20568813/czam020315analyza.pdf/3f1a8c0a-b94d-4a8e-8fd0-5cdb2fb5db87?version=1.0>
38. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 382* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2015. [cit. 2015-03-25].
Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=382>
39. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 382/0, část č. 1/4* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2015. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=382&CT1=0>
40. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 692/0, část č. 1/2* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2010-2013. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=692&ct1=0>
41. RAIFFEISENBANK. Raiffeisen penzijní společnost - Raiffeisenbank. [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.rb.cz/o-bance/o-bance/skupina-raiffeisen/raiffeisen-penzijni-spolecnost/>
42. RANDOVÁ, Libuše. *Počet a rozložení účastníků v II. pilíři (květen 2014)* [online] Verze PDF 1.5 (Acrobat 6.x). Praha: Ministerstvo financí ČR, upravený 14. 8. 2014. 2 s. (PDF). [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MF-%C4%8CR-Po%C4%8Det-a-rozlo%C5%BEen%C3%AD-%C3%BA%C4%8Dastn%C3%ADk%C5%AF-v-II.-pil%C3%AD%C5%99i-kv%C4%9Bten-2014.pdf>
43. VEJVODOVÁ, Alžběta. *Nové peníze?: Škoda, že Češi neopisovali od Švédů*. In: *Česká televize: ČT 24-Ekonomika* [online]. 21. 12. 2012 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/207577-nove-penze-skoda-ze-cesi-neopisovali-od-svedu/>
44. VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, v.v.i. *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa: projekt Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech*. [on-line]. Verze PDF 1.6 (Acrobat 7.x). Říjen 2012. 51 s.

- (PDF) [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:
http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchod_systemy_rijen-2012.pdf
45. VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, v.v.i. *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa: projekt Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech.* [on-line]. Verze PDF 1.6 (Acrobat 7.x). Prosinec 2013. 45 s. (PDF) [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:
http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchodove_reformy-2013-12.pdf
46. VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, v.v.i. *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa: projekt Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech.* [on-line]. Verze PDF 1.6 (Acrobat 7.x). Září 2014. 40 s. (PDF) [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:
http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchod_reformy-2014-09.pdf
47. VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, v.v.i. *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa: projekt Monitoring změn v zahraničních důchodových systémech.* [online]. Verze PDF 1.6 (Acrobat 7.x). Prosinec 2014. 27 s. (PDF) [cit. 2015-03-10]. Dostupné z:
http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchod_reformy-2014-12.pdf
48. WIRNITZER, Jan. *Klaus zapátral v historii reforem důchodů: Metodický byl Bismarck* [online]. IDNES.CZ, publikováno 8. 3. 2011 [cit. 2015-02-08]. Dostupné z:
http://zpravy.idnes.cz/klaus-varuje-pred-zhroucenim-duchodove-reformy-ftf-/domaci.aspx?c=A110308_115400_domaci_jw

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1

Ukázka orientačního výpočtu výše starobního důchodu pomocí důchodové kalkulačky Ministerstva práce a sociálních věcí při jeho přiznání v roce 2015, výše mzdy přibližně ve výši průměrné mzdy:

Orientační výpočet výše starobního důchodu při jeho přiznání v letech 2004 až 2021

Vyplňte prosím do zelených buněk rok přiznání důchodu, výše vyměřovacích základů, vyloučených dob a dobu pojištění

rok přiznání důchodu 2015		V roce	Vyměřovací základ (Kč)	Vyloučené doby (dny)	Koeficient nárůstu VVZ	Roční vyměřovací základ	Všeobecný vyměřovací základ	Přepočítací koeficient
Doba pojištění								
Počet let pojištění ke dni vzniku nároku na důchod se sazbou 1,5%			42					
Při přesluhování - výdělečná činnost po dosažení důchodového věku bez pobírání důchodu - počet čtvrtletí (ukončených 90 dnů)		1986	35 600		8,9778	319 610	2 964	
před 1.7.2001 zvýšení sazby o 1,0%		1987	36 300		8,7938	319 215	3 026	
po 30.6.2001 zvýšení sazby o 1,5%		1988	37 100		8,5978	318 979	3 095	
při pobírání 1/2 důchodu - počet pololetí (ukončených 180 dnů po 1.1.2010) zvýšení sazby o 1,5%		1989	38 000		8,3944	318 988	3 170	
po 1.1.2010) zvýšení sazby o 0,4%		1990	39 400		8,0980	319 062	3 286	
při pobírání plného důchodu - počet roků (ukončených 360 dnů po 1.1.2010) zvýšení sazby o 0,4%		1991	45 500		7,0174	319 292	3 792	
při pobírání plného důchodu - počet roků (ukončených 360 dnů po 1.1.2010) zvýšení sazby o 0,4%		1992	55 700		5,7300	319 161	4 644	
při předčasném odchodu - počet čtvrtletí (každých i započatých 90 dnů chybějících do dosažení důchodového věku)		1993	69 800		4,5745	319 301	5 817	
trvale krácené (§31) snížení o 0,9%; 1,2%; 1,5%		1994	82 800		3,8588	319 509	6 896	1,1914
		1995	98 100		3,2563	319 444	8 172	1,1978
		1996	116 100		2,7501	319 287	9 676	1,1194
		1997	128 400		2,4879	319 447	10 696	1,0891
		1998	140 300		2,2757	319 281	11 693	1,0850
		1999	151 900		2,1027	319 401	12 655	1,0620
		2000	161 900		1,9726	319 364	13 490	1,0942
		2001	175 700		1,8176	319 353	14 640	1,0693
		2002	188 500		1,6937	319 263	15 711	1,0717
		2003	201 200		1,5869	319 285	16 769	1,0665
		2004	214 600		1,4881	319 347	17 882	1,0532
		2005	225 700		1,4148	319 321	18 809	1,0707
		2006	240 600		1,3272	319 325	20 050	1,0753
		2007	258 300		1,2361	319 285	21 527	1,0942
		2008	279 400		1,1430	319 355	23 280	1,0184
		2009	289 100		1,1046	319 340	24 091	1,0269
		2010	294 300		1,0850	319 316	24 526	1,0249
		2011	301 100		1,0605	319 317	25 093	1,0315
		2012	310 800		1,0273	319 285	25 903	1,0015
		2013	311 000		1,0273	319 491	25 903	1,0273
		2014	319 300		1,0000	319 300		
Procentní sazby pro stanovení procentní výměry důchodu								
za dobu pojištění do vzniku nároku na důchod			63,0 %					
za přesluhování			0,0 %					
za předčasný odchod do důchodu			0,0 %					
celkem			63,0 %					
Stanovení výpočtového základu v roce 2015								
Rozhodné období tvoří roky			1986 - 2014					
Úhrn ročních vyměřovacích základů			9 259 924					
Počet dnů v rozhodném období			10 592					
vyloučených			0					
Osobní vyměřovací základ			26 592					
Redukční hranice			11 709 ; 106 444					
započte se			100% ; 26%					
Výpočtový základ :			15 579					
Vypočtená výše důchodu								
základní výměra důchodu			2 400 Kč					
procentní výměra důchodu			9 815 Kč					
úhrnná výše důchodu			12 215 Kč					

8.2 Příloha č. 2

Věkové rozložení účastníků II. pilíře, 05_2014 (pracovní materiál M)

Rok	Počet účastníků
1939	1
1948	3
1949	3
1950	1
1951	24
1952	52
1953	103
1954	174
1955	255
1956	376
1957	560
1958	641
1959	736
1960	956
1961	1082
1962	1452
1963	1856
1964	2108
1965	2237
1966	2362
1967	2465
1968	2524
1969	2848
1970	3216
1971	3497
1972	3803
1973	4286
1974	4588
1975	4614
1976	4545
1977	4447
1978	3349
1979	2018
1980	1813
1981	1551
1982	1564
1983	1619

1984	1672
1985	1678
1986	1719
1987	1568
1988	1521
1989	1413
1990	1425
1991	1435
1992	1273
1993	1009
1994	618
1995	198
1996	2
Celkem	83260